

PROGRAM NAUCZANIA
dla I ETAPU KSZTAŁCENIA
SZKOŁY PODSTAWOWEJ
„Szybki start daje przewagę”

AUTORZY:

Małgorzata Mościńska

Katarzyna Lotkowska

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

SPIS TREŚCI:

Wstęp	5
Strona 3 Opis głównych założeń programu:	6
Dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych:	8
Sześciolatki i siedmiolatki w szkole:	10
Cele edukacyjne, kształcenia i wychowania:	12
Szczegółowe cele wychowawcze	14
Szczegółowe cele edukacyjne:	15
Materiał nauczania – tematyka	18
1. Dziecko jako uczeń i kolega	18
2. Dziecko jako członek rodziny	18
3. Dziecko odkrywa swoje możliwości i poznaje swój organizm	19
4. Dziecko i jego miejscowość	20
5. Dziecko i przyroda	20
6. Dziecko jako członek narodu i społeczności ogólnoludzkiej	21
7. Dziecko i planeta	22
Treści nauczania	22
w zakresie mówienia i pisania:	22
w zakresie ćwiczeń słownikowo - frazeologicznych i wiedzy o języku	24
w zakresie ćwiczeń gramatyczno – ortograficznych	24
w zakresie słuchania	26
w zakresie czytania i opracowywania tekstów:	27
w zakresie liczenia:	28
w zakresie obserwacji, doświadczania i eksperymentowania:	37
w zakresie zdrowia i aktywności artystycznej:	38
Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu	41
Metody i formy pracy:	42
Diagnoza potencjału uczennic i uczniów:	46
1. Portret dominujący	46

2.	Inteligencje wielorakie.....	48
A.	INTELIGENCJA JĘZYKOWA	49
B.	INTELIGENCJA WIZUALNO-PRZESTRZENNA	50
C.	INTELIGENCJA MUZYCZNA	51
D.	INTELIGENCJA RUCHOWA.....	52
E.	INTELIGENCJA LOGICZNO – MATEMATYCZNA.....	53
F.	INTELIGENCJA INTERPERSONALNA	54
G.	INTELIGENCJA INTRAPERSONALNA.....	55
H.	INTELIGENCJA PRZYRODNICZA.....	56
3.	System reprezentacji zmysłowej	57
a.	WZROKOWCY	57
b.	SŁUCHOWCY	58
c.	KINESTETYCY	59
	Baza dydaktyczna:	60
	Podział pomocy dydaktycznych.....	61
	Obudowa programu	62
	Piłki terapeutyczne	64
	Wpływ stresu na działanie:	65
	Współpraca z rodzicami:	66
	Sylwetka ucznia kończącego trzecią klasę.....	68
	BIBLIOGRAFIA	69
	LEKTURY.....	69
	PRZYKŁADOWY ROZKŁAD MATERIAŁU DLA POSZCZEGÓLNYCH KLAS	70

Wstęp

Program nauczania „Szybki start daje przewagę” powstał z myślą stworzenia najbardziej optymalnych warunków do poznawania świata przez dziecko. Został opracowany zgodnie z aktualnymi tendencjami pedagogiki, podstawą programową kształcenia ogólnego oraz wyposażony w innowacyjne rozwiązania wspomagające wszechstronny rozwój człowieka. Podstawą programu jest zadbanie o pozytywne relacje nauczyciel – dziecko, stworzenie atmosfery sprzyjającej poznawaniu i uczeniu się, osiąganie sukcesu przez wszystkie dzieci, biorąc pod uwagę naturalne możliwości każdego uczestnika programu. Zależy nam na tym, by dzieci były przekonane, że same zdobywają wiedzę, doświadczają, rozwiązują problemy, podejmują decyzje i organizują sobie pracę. Rola nauczyciela polega przede wszystkim na organizowaniu dzieciom zadań oraz kierowaniu ich działaniem tak, by zakończyły go sukcesem i zadowoleniem.

„Szybki start daje przewagę” swoim tytułem nawiązuje do dwóch kwestii. Z jednej strony jest to odniesienie do zreformowanego systemu oświatowego, który zakłada obniżenie do 6 lat wieku dzieci, które rozpoczynają naukę w 1 klasie szkoły podstawowej. Jesteśmy głęboko przekonani o słuszności tej decyzji, gdyż – jak opisujemy w dalszej części programu – dzieci sześćioletnie są gotowe na rozpoczęcie edukacji szkolnej, a rolą nauczyciela jest utrzymanie poziomu ich ciekawości poznawczej oraz uwagi na treściach kształcenia. Jak wiadomo, metody wspierające koncentrację uwagi oraz ciekawość poznawczą to techniki aktywizacji dzieci, ale także odpowiednio atrakcyjne środki przekazu. Dzisiejsze pokolenie dzieci, które wzrasta w społeczeństwie informacyjnym XXI wieku jest ze wszystkich stron otaczane nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi. Środkami przekazu, które najbardziej są pożądane przez współczesne dzieci to właśnie sprzęty komputerowe. Punktem wyjścia do cyfrowej edukacji jest stwarzanie okazji dzieciom do obcowania ze sprzętem komputerowym do takich działań edukacyjnych, które pozwolą w bezpieczny i użyteczny sposób korzystać z

tych dóbr techniki. Nasz program przewiduje pracę dzieci na zajęciach poprzez zabawę w grę komputerową, stworzoną jako obudowa tego programu. Gra wspiera kształtowanie postaw przedsiębiorczych, gdyż opiera się na procesach zachodzących na giełdzie, dzięki czemu dzieci poznają zasady rynku. Dynamiczna gra dziecka sprzyja w zwiększaniu jego osiągnięć – rozwiązując zadania, dziecko zyskuje przewagę w grze, co jednocześnie związane jest z szybszym tempem uczenia się.

Często w naszym tradycyjnym systemie edukacyjnym wartości dotyczące emocji, wiary w siebie i relacji międzyludzkich odchodzą na drugi plan, bo wyprzedzają je poznawanie i zdobywanie informacji. Jednak, jak piszą w swoich książkach Gordon Dryden, Janette Vos, Peter Kline **„Nauka jest najbardziej efektywna wówczas, kiedy sprawia radość”**. Idąc za tą myślą, oddajemy w Państwa ręce nowoczesny program nauczania, dający satysfakcję z podejmowanych działań zarówno dziecku, jak i nauczycielowi.

Opis głównych założeń programu:

Program ma na celu wyposażenie nauczycieli w wiedzę dotyczącą pracy metodą projektu oraz tworzenia sytuacji problemowych, w których uczniowie będą musieli skorzystać z dotychczas poznanej wiedzy i umiejętności, jak również sięgnąć po wiedzę i umiejętności potrzebne do rozwiązania problemu. Wykonywanie zadań projektowych jest podstawą modelu kształtowania postaw przedsiębiorczych. Pozwala uczniom na podejmowanie działań zbliżonych do tych, z jakimi mogą mieć do czynienia w rzeczywistych sytuacjach, i sprawdzenie swoich możliwości w warunkach niepewności. Uczniowie wykonując zadania projektowe, przechodzą krok po kroku przez wszystkie etapy aktywności – od ustalenia celów w danej sytuacji problemowej, przez poszukiwania rozwiązań, po wprowadzenie ich w życie i kontrolę rezultatów.

Program „Szybki start daje przewagę” zakłada, że istnieje ogromna potrzeba dodania do obszarów kształcenia ogólnego dzieci w klasach I-III szkoły podstawowej,

nowych umiejętności i nowej wiedzy z zakresu edukacji przedsiębiorczej. Przedsiębiorcze podejście do procesu kształcenia zakłada przede wszystkim inną rolę nauczyciela w procesie kształcenia. Nauczyciel ma organizować ten proces i towarzyszyć dzieciom w podejmowanych przez nie działaniach. Nauczyciel nie wskazuje rozwiązań, które w jego założeniu są najlepsze, gdyż kieruje się tym, że dróg może być wiele, a rozwiązań jeszcze więcej. Nauczyciel z takim podejściem do swojej pracy z dziećmi staje się ich przewodnikiem, pomocnikiem, który służy radą i wsparciem w sytuacji, kiedy dziecko wyrazi taką potrzebę. Dziecko może zgłaszać taką potrzebę sygnałami werbalnymi, ale także pozawerbalnymi, dlatego tak ważna jest czujność i życzliwość ze strony nauczyciela wobec dziecka. Dodatkowo nauczyciel ma możliwość oprzeć swoje działania na podstawie zdiagnozowania potencjału swoich uczennic i uczniów, poprzez rozpoznanie ich sposobów uczenia się, zrozumienie procesu uczenia się i ułatwienie go w odniesieniu do każdego dziecka indywidualnie.

Poprzez przedsiębiorcze kształcenie dzieci mają możliwość rozwijać następujące umiejętności:

- komunikowanie się – dzieci są zachęcane do komunikowania się pomiędzy sobą, z nauczycielami i innymi osobami;
- negocjowanie – w trakcie pracy zespołowej, dzieci kształtują w sobie tę umiejętność w kontaktach ze sobą nawzajem, z nauczycielem, z innymi zespołami;
- twórcze myślenie – przełamywanie barier i stereotypów, poszukiwanie oryginalnych rozwiązań;
- pracowanie w zespole – uczniowie są zachęceni do budowania zespołów i podejmowania w nich różnych działań;
- rozwiązywanie problemów – poszukiwanie rozwiązań problemów z wykorzystaniem różnych technik;
- korzystanie z informacji – wyszukiwanie informacji w różnorodnych źródłach, ich dobór, selekcja i weryfikacja oraz wykorzystanie;
- podejmowanie decyzji – dzieci są zmotywowane do podejmowania samodzielnych lub grupowych decyzji oraz do wprowadzania ich w życie, a następnie

kontrolowanie rezultatów tych decyzji, co wiąże się z ponoszeniem odpowiedzialności oraz konsekwencji wynikających z tych wyborów (zarówno zysków, jak i strat);

- radzenie sobie w sytuacjach nowych i nietypowych – przenoszenie dotychczasowych doświadczeń, wiedzy i umiejętności do nowych zastosowań;
- prezentowanie własnej pracy i obrona własnego zdania – wykorzystanie różnych technik przygotowania i przeprowadzenie prezentacji oraz udział w dyskusji, w której poda się argumenty popierające swoje zdanie i swoją pracę.

Dzięki indywidualnemu zaangażowaniu dzieci w grę – obudowę programu, każde dziecko w dogodnym dla siebie czasie decyduje się na przejście na dalsze, wyższe etapy zabawy, co wiąże się ze zwiększeniem stopnia trudności zadań do rozwiązania dla dziecka, dzięki czemu dziecko uczy się na miarę swoich możliwości rozwojowych (co jest wytycznym wskaźnikiem, zapisanym w podstawie programowej kształcenia ogólnego I etapu edukacyjnego). Indywidualizację procesu uczenia się wspomóc ma także system diagnozy stworzony na platformie edukacyjnej – tam też umieszczona jest obudowa programu (tj. gra giełdowa). Nauczyciel przeprowadzając na początku roku zajęcia z dziećmi, w ramach których uczennice i uczniowie rozwiążą testy psychologiczne dostosowane do potrzeb i możliwości dzieci w wieku 6-9 lat, będzie miał jasny obraz potencjału każdego dziecka w klasie. Narzędzia diagnostyczne, dostępne przy realizacji tego programu, pozwalają ocenić: dominację półkulową (będącą elementem portretu dominującego), domeny inteligencji wielorakich, a także style reprezentacji zmysłowej. Nauczyciel uwzględniając wyniki testów dziecka oraz wskazówki do pracy z dziećmi zamieszczone w tym programie, jest w stanie maksymalnie zindywidualizować proces uczenia się dziecka w trakcie zajęć szkolnych.

Dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych:

Istotnym czynnikiem w edukacji są równe szanse, które prowadzą nauczycieli do tworzenia prawidłowych warunków edukacyjnych dla wszystkich uczniów. Nauczyciel

powinien dostosowywać metody i formy pracy do możliwości, jakie manifestuje to dziecko. Na starcie szkolnym te możliwości ograniczone mogą być różnego rodzaju dysfunkcjami wynikającymi z zaburzeń rozwojowych, niepełnosprawności, chorób lub sytuacji społecznej. W sytuacji, kiedy obszar możliwości dziecka wykracza poza przyjętą w świecie pedagogicznym normę, mówimy o dzieciach ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Nauczyciel, obcując z takimi uczniami, może wdrożyć przykładowe działania:

- dostosowanie sposobu komunikowania się z dzieckiem
- zachowanie właściwego dystansu
- wydłużenie czasu pracy dziecka
- zmienianie form aktywności
- dzielenie materiału nauczania na mniejsze partie lub zmniejszenie liczby zadań do wykonania
- zwiększenie liczby ćwiczeń i powtórzeń danego materiału
- częste odwoływanie się do konkretów
- stosowanie metody pogłębienia – umożliwienie poznawania wielozmysłowego
- dostosowanie liczby bodźców związanych z procesem nauczania
- zastosowanie dodatkowych środków dydaktycznych i środków technicznych
- zapewnienie dziecku ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwości korzystania z edukacji na miarę jego potrzeb i możliwości;
- stosowanie zróżnicowanych kart zadań do samodzielnego rozwiązania dla dziecka
- powtarzanie reguł obowiązujących w klasie oraz jasne wyznaczenie granic i egzekwowanie ich przestrzegania

W szczególnych sytuacjach dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą wymagać dodatkowego wsparcia, polegającego na udziale w specjalistycznych zajęciach, np.: zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia logopedyczne, socjoterapia, rewalidacja i inne zajęcia, zaplanowane w ramach udzielania wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w szkole (opisanego w odrębnych aktach prawnych).

Sześciolatki i siedmiolatki w szkole:

Sześciolatek jest dzieckiem, które na ogół ma dużą potrzebę ruchu. Dziecko w wieku 6 lat sprawnie biega, potrafi skakać, większość jeździ na rowerze i nierzadko na rolkach lub łyżwach. A wydolność organizmu umożliwia dziecku sześciolatkowi podejmować dłuższy wysiłek fizyczny.

Dziecko sześciolatki powinno być samodzielne w czynnościach samoobsługowych (jedzenie, ubieranie, wiązanie sznurowadeł, zapinanie guzików, załatwianie potrzeb fizjologicznych). Dziecko w tym wieku dobrze orientuje się w schemacie swojego ciała – na ogół nie ma trudności w tym zakresie. Znaczna większość dzieci w wieku 6 lat ma ukształtowaną lateralizację. Prawie zawsze prawidłowo chwytają przybory do pisania i nimi się posługują. Dziecko w tym wieku potrafi przepisać kilka prostych słów, używając do tego wielkich liter drukowanych. Sześciolatki na ogół potrafią się podpisać imieniem, niektóre także nazwiskiem. Nauczyciel musi zdać sobie sprawę ze swojej roli przy utrwaleniu wspomnianych umiejętności, gdyż poziom sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej u dzieci w wieku 6 lat ma bezpośredni wpływ na poziom graficzny ich pisma oraz tempa ich pisania.

Poziom percepcji wzrokowej u dziecka ma niebagatelny wpływ na umiejętności pisania, czytania, a także liczenia i rachowania. Sześciolatek uczeń jest aktywny i śledzi wzrokiem poruszające się przedmioty oraz potrafi różnicować kolory i kształty konkretnych przedmiotów w izolacji oraz ułożonych w schematy w różnym położeniu na płaszczyźnie, a także w przestrzeni. Dziecko 6-letnie wskazuje różnice oraz podobieństwa pomiędzy przedmiotami, co bezpośrednio wpływa na sprawność rozpoznawania różnic między symbolami graficznie podobnymi (np.: E-3, p-g, d-b, m-n, t-l-l).

Dzięki rozwiniętej percepcji słuchowej dziecko w tym wieku dokonuje syntezy wyrazów, tzn.: wyróżnia wyrazy w zdaniu oraz dzieli wyraz na sylaby i głoski. Sześciolatki potrafią ułożyć wyrazy w prawidłowej kolejności w prostych zdaniach. Zwykle mają dobrze rozwiniętą pamięć ruchową. Wzrasta u nich umiejętność zapamiętywania, kojarzenia oraz budowania własnych strategii zapamiętywania. Nauczyciel powinien

zatem wykorzystywać wspomniane umiejętności podczas zajęć, szczególnie w trakcie wprowadzania nowego zestawu materiału, a także w chwili utrwalania lub powtarzania materiału już opanowanego.

Myślenie dzieci sześciolatków odbywa się w strefie przejściowej pomiędzy stadium myślenia przedoperacyjnego, a poziomem myślenia operacjami konkretnymi. Siedmiolatkowie, podobnie jak sześciolatkowie, w znacznej większości myślenie mają w obrębie sfery przejściowej. Są dzieci, których myślenie odbywa się w operacjach konkretnych, ale są też dzieci, które manifestują rozwój myślenia na poziomie przedoperacyjnym.

Siedmiolatkowie na ogół znają już wszystkie litery alfabetu, co pozwala im odczytywać ze zrozumieniem prostych, krótkich tekstów. Ta umiejętność daje możliwość pracy samodzielnej dzieciom siedmiolatków. W zakresie motoryki małej siedmiolatkowie mają na tyle rozwinięte ruchy precyzyjne, że bez przeszkód i bardzo sprawnie posługują się przyborami szkolno-plastycznymi, np. trzymając ołówek lub kredkę czy pędzel, tnąc papier, używając nożyczek, lepiąc z plasteliny lub gliny. Siedmiolatkowie potrafią poprawnie odtwarzać kształty liter w standardowej liniaturze. Potrafią zapisać ze słuchu proste wyrazy, a niekiedy też i zdania. Przepisują również bez trudu krótkie teksty zapisane przez nauczyciela na tablicy.

Większość siedmiolatków potrafi przeliczać elementy w zbiorze do 20, w tym zakresie na ogół także rachują, jednak sprawnie dodają i odejmują w zakresie 10. Umiejętność rachowania siedmiolatkowie wspomagają manipulowaniem materiałem konkretnym, choć spora część siedmiolatków wykazuje zdolność do wykonywania prostych rachunków matematycznych w pamięci.

Siedmiolatkowie potrafią na dłuższy czas skoncentrować uwagę (w porównaniu z sześciolatkami). Coraz lepiej świadomie ukierunkowują swoją uwagę – umożliwia im to dokładniejsze spostrzeżenie i analizowanie materiału przekazywanego przez nauczyciela.

Dzieci w wieku 7 lat mogą mieć trudności w sferze społeczno-emocjonalnej, tym

bardziej, że zmiana otoczenia, miejsca, grupy, nauczyciela może sprzyjać odczuciom dyskomfortu na tych polach. Początek nauki w szkole to ważny moment dla każdego dziecka. Każde dziecko będzie musiało przejść przez ścieżkę adaptacji do nowej sytuacji, norm i zasad panujących w szkole i w klasie, a także odnaleźć swoje miejsce w grupie rówieśniczej.

Dzięki pomocy życzliwego i czujnego nauczyciela, dziecko może stać się uczniem w pełni wykorzystującym swoje uzdolnienia i możliwości.

Cele edukacyjne, kształcenia i wychowania:

Oddziaływanie na dziecko rozpoczynające edukację na I etapie kształcenia, będące w okresie szczególnej plastyczności psychiki, stanowi bardzo ważny element w kształtowaniu jego wartościowych postaw społeczno-moralnych, jak również w opanowaniu odpowiedniego zakresu wiedzy i umiejętności.

Głównymi celami programu jest uaktywnienie wszelkich możliwości dziecka, wspieranie jego rozwoju bez sztucznego przyspieszania oraz przygotowanie dzieci do podejmowania wyzwań, z jakimi zmierzą się w życiu. Można tego dokonać poprzez rozwijanie:

- umiejętności zdobywania wiedzy,
- umiejętności czytania, pisania i liczenia
- umiejętności nawiązywania ogólnie przyjętych za pozytywne relacji z rówieśnikami i osobami dorosłymi,
- kształtowania poczucia przynależności do grupy, społeczności szkolnej oraz środowiska lokalnego, jak również poczucia tożsamości narodowej
- budzenia szacunku do otaczającej przyrody oraz rozbudzanie potrzeby obcowania z nią.

Program ma także na celu uświadomienie dziecku rozpoczynającemu edukację szkolną, w jaki sposób powinno się uczyć, by w jak najlepszym stopniu wykorzystać swoją inteligencję i możliwości podczas rozwiązywania problemów.

Zadania programu mają pozwolić dzieciom skupić się na umiejętności interpretowania świata i stosowanych w nim symboli. Efektem oddziaływania programu jest podniesienie zdolności wykorzystywania narzędzi umysłowych, czyli udoskonalanie procesów myślowych zwiększających umiejętność dziecka do poznawania.

Proponowany rozwój umiejętności dziecka ma prowadzić do pozytywnych zmian w jego osobowości. Mały człowiek zaczyna planować, organizować zabawy, otwarcie przedstawiać swój punkt widzenia, a przede wszystkim wierzyć w siebie i swoje możliwości.

Po zakończeniu oddziaływania programu dziecko powinno:

- umieć interpretować i rozumieć stosowane w programie symbole
- umieć czytać, pisać i liczyć,
- umieć dokonywać wyborów i mówić o swoich preferencjach
- sprawdzać dostępność możliwości rozwiązywania problemów
- mieć pozytywny stosunek do nauki
- używać modeli, które są schematami reprezentującymi obiekty, a także umieć łączyć fakty i zjawiska
- orientować się w nowym materiale edukacyjnym
- łatwo dostosowywać się do nowych sytuacji i umiejętnie wykorzystywać w nich wcześniej zdobyte umiejętności.

Ponieważ każde dziecko powinno uczyć się na miarę własnych możliwości, świadomie wszystkie cele edukacyjne zostały połączone w jeden dział bez podziału na poszczególne lata. Daje to nauczycielowi możliwość dopasowywania realizacji założonych działań

zgodnie z potencjałem klasy i indywidualnymi potrzebami uczniów i ich zainteresowaniami.

Należy umiejętnie planować pracę z dziećmi tak, by je zachęcić do rozwijania tematów

Strona | 14 oraz zdobywania wiedzy i nabywania umiejętności w naturalny dla nich sposób.

Szczegółowe cele wychowawcze:

- interpretowanie i rozumienie stosowanych w programie symboli
- aktywne uczestnictwo w życiu rodziny, klasy, szkoły oraz na miarę swych możliwości, w pracy innych grup społecznych w najbliższym środowisku
- obiektywne ocenianie postępowania własnego, kolegów i innych osób
- współdziałanie w zespole
- stawianie sobie określonych zadań i pokonywanie ich własnym wysiłkiem, bycie zdolnym do wyrzeczeń na rzecz osiągnięcia postawionych zamierzeń
- przejawianie wrażliwości na piękno przyrody, a także dostrzeganie go w wytworach pracy ludzkiej
- troska się o zdrowie swoje i innych, także zwierząt
- dokonywanie wyborów i mówienie o swoich preferencjach
- sprawdzanie dostępności możliwości rozwiązywania problemów
- okazywanie pozytywnego stosunku do nauki
- używanie modeli, które są schematami reprezentującymi obiekty, a także łączenie faktów i zjawisk
- orientowanie się w nowym materiale edukacyjnym
- dostosowywanie się do nowych sytuacji i umiejętne wykorzystywanie w nich wcześniej zdobytych umiejętności
- przejawianie poczucia więzi narodowej
- wyrażanie szacunku do symboli narodowych

- dążenie do nabywania wartościowych cech charakteru takich, jak: pracowitość, odpowiedzialność, wytrwałość, prawdomówność

Szczegółowe cele edukacyjne:

w zakresie mówienia i pisania:

- wypowiadanie się w rozwiniętej i uporządkowanej formie
- porozumiewanie się z innymi osobami
- układanie i pisanie opowiadania złożonego z około 10 zdań
- opisywanie przedmiotu na podstawie bezpośredniej obserwacji
- pisanie i adresowanie listów i widokówek
- stosowanie poznanych zasad ortograficznych
- czytelne, płynne, kształtne pisanie wyrazów, zdań i tekstów
- właściwe rozmieszczanie tekstu na stronie

w zakresie czytania i pracy z tekstem:

- płynne, poprawne, wyraziste i z odpowiednią intonacją czytanie łatwych tekstów
- rozumienie czytanego tekstu
- wygłaszanie z pamięci wierszy z uwzględnieniem odpowiedniej intonacji i gestykulacji
- ustalanie kolejności wydarzeń
- wskazywanie postaci głównych i drugorzędnych w utworach literackich
- wykazywanie się znajomością kilku utworów z literatury dziecięcej
- korzystanie z zasobów biblioteki szkolnej, miejskiej

w zakresie wiedzy o języku:

- wyróżnianie w wypowiedziach zdania, w zdaniach wyrazy, w wyrazach głoski
- porządkowanie wyrazów w kolejności alfabetycznej

- rozpoznawanie zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących
- określanie poznanych form rzeczownika, czasownika i przymiotnika
- stosowanie zdań i równoważników zdań
- posługiwanie się zdaniami złożonymi

Strona | 16

w zakresie liczenia:

- zapisywanie za pomocą cyfr i odczytywanie liczb naturalnych od zera do miliona oraz ich porównywanie
- praktyczne stosowanie dziesiętkowego systemu pozycyjnego
- wskazywanie liczby na osi liczbowej
- wykonywanie w pamięci prostych obliczeń
- analizowanie i rozwiązywanie zadań tekstowych
- mierzenie długości i pojemności oraz ważenie przedmiotów
- zamienianie podstawowych jednostek miar
- rozpoznawanie rodzajów prostych i odcinków (prostokątne, równoległe), praktyczne stosowanie pojęcia prostokątności i równoległości
- obliczanie obwodów niektórych wielokątów

w zakresie obserwacji, doświadczania i eksperymentów:

- wskazywanie na mapie granic Polski, głównych miast i rzek oraz określanie typowych krajobrazów
- posiadanie umiejętności czytania prostych planów, określanie głównych kierunków na mapie
- orientowanie się w terenie według Słońca i kompasu, wyznaczanie kierunków za pomocą cienia
- obserwowanie obiektów i zjawisk przyrody, analizowanie ich, opisywanie i nazywanie
- rozpoznawanie najczęściej spotykanych gatunków roślin
- dostrzeganie związków przyczynowo – skutkowych w przyrodzie, charakteryzowanie

zmian zachodzących w przyrodzie w różnych porach roku

- określanie typów lasu, jego warstw, rozumienie, na czym polega gospodarcze i zdrowotne znaczenie lasu
- orientowanie się w różnorodności świata roślinnego i zwierzęcego, współzależności zachodzących pomiędzy nimi
- znajomość i rozróżnianie życia niektórych środowisk, jak: pole, łąka, las, sad, ogród
- znajomość podstawowych znaków drogowych i przepisów bezpieczeństwa w ruchu drogowym
- wykonywanie prostych obliczeń zegarowych, kalendarzowych i pieniężnych
- mierzenie i ważenie przedmiotów
- określanie ilości płynów w zależności od rodzaju pojemników

w zakresie zdrowia i aktywności artystycznej:

- znajomość i przestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas zabaw, na drodze
- kulturalne zachowywanie się w środkach transportu
- aktywne uczestnictwo w zawodach sportowych
- umiejętne korzystanie ze sprzętu sportowego
- uczestnictwo w grach i zabawach zespołowych z wykorzystaniem metody fair play
- znajomość zwyczajów świątecznych
- wyrażanie nastroju różnymi sposobami ekspresji artystycznej
- komponowanie na płaszczyźnie i w przestrzeni
- określanie powierzchni i faktury materiałów
- reagowanie ruchem na zmiany tempa, dynamiki, linii melodycznej
- rozpoznawanie wartości nut
- śpiewanie poznane piosenki
- granie na prostych instrumentach muzycznych
- rozpoznawanie instrumentów muzycznych

- znajomość zwyczajów świątecznych
- rozpoznawanie i nazywanie barw podstawowych
- tworzenie barw pochodnych
- rysowanie, modelowanie, wycinanie, malowanie na miarę własnych możliwości
- projektowanie i wykonywanie prostych form przestrzennych
- przedstawianie w twórczy sposób zjawisk realnych i fantastycznych

Materiał nauczania – tematyka

1. Dziecko jako uczeń i kolega

- Moje koleżanki i koledzy, życzliwość i chęć niesienia pomocy, asertywność
- Nasza pani, pracownicy szkoły i ich zadania
- Okazywanie szacunku do dorosłych osób
- Nazwa i numer szkoły, symbole szkolne, imię patrona
- Budynek szkolny, jego pomieszczenia i ich wykorzystanie
- Higieniczne korzystanie z urządzeń sanitarnych
- Planowanie swojego czasu
- Higiena spożywania wartościowych posiłków
- Aktywny udział w życiu szkoły
- Korzystanie z zasobów biblioteki szkolnej i pracowni komputerowej
- Dyżurny klasowy – zadania i obowiązki
- Poszanowanie własności osobistej

2. Dziecko jako członek rodziny

- Moja rodzina: mama, tata, rodzeństwo i inni członkowie rodziny

- Moje mieszkanie, dom, plan pokoju
- Higiena odrabiania prac domowych
- Obowiązki domowników
- Spędzanie wolnego czasu – kino, teatr, plac zabaw, zabawy na powietrzu
- Opieka nad rodzeństwem, osobami starszymi
- Tradycje rodzinne, spędzanie świąt
- Rośliny w domu i jego okolicy - pielęgnacja
- Zwierzęta domowe, odpowiedzialność, obowiązki
- Sposoby oświetlania mieszkań dawniej dziś
- Ekologia - segregacja śmieci, recykling

3. Dziecko odkrywa swoje możliwości i poznaje swój organizm

- Ja i mój rozwój
- Moje ciało, zadania poszczególnych części ciała
- Potrzeby mojego ciała
- Możliwości mojego mózgu
- Dbanie o zdrowie, profilaktyka
- Zagrożenia dla zdrowia, niesienie pomocy
- Dostrzeganie różnic i podobieństw między ludźmi, tolerancja
- Uświadamianie sobie własnej niepowtarzalności
- Poznawanie i nazywanie zmysłów, dbanie o ich rozwój
- Próby podejmowania rozwiązywania problemów
- Emocje – próby ich kontroli
- Uświadomienie potrzeb przynależności, bezpieczeństwa, akceptacji
- Planuję przyszłość

4. Dziecko i jego miejscowość

- Nazwa mojej miejscowości
- Charakterystyczne cechy wsi i miast
- Różnice pomiędzy wsią i miastem
- Droga z domu do szkoły
- Położenie miejscowości, ukształtowanie terenu, krajobraz
- Rośliny w mojej miejscowości, ich budowa, pielęgnacja
- Sposoby dbania o czystość
- Cechy charakterystyczne: zabytki, teatry, kina, przemysł, centra handlowe
- Charakterystyczne miejsca: poczta, dworzec, ośrodek zdrowia, szkoła, przedszkole...
- Mapa miejscowości
- Historia miejscowości i legendy, kultura regionu, pamiątki
- Życie ludzi na wsi i w mieście
- Zawody na wsi i w mieście

5. Dziecko i przyroda

- Pole – rośliny uprawne
- Praca rolnika – prace wykonywane w polu
- Chwasty – ich rodzaje i zwalczanie
- Ogród i sad – drzewa i krzewy owocowe
- Budowa kwiatu
- Przechowywanie owoców i warzyw
- Zwierzęta żyjące na polu, w ogrodach, sadach i lasach
- Las, jego warstwy i cechy charakterystyczne, rodzaje
- Zachowanie w lesie

- Znaczenie wody w życiu człowieka, oszczędzanie, krążenie wody w przyrodzie,
- Zbiorniki wodne, rośliny i zwierzęta w nich żyjące
- Spędzanie czasu nad wodą
- Powietrze – niezbędne do życia, sposoby dbania o czystość w powietrzu
- Zmiany w przyrodzie zachodzące o różnych porach roku
- Pogoda i jej elementy, kalendarz pogody
- Zwierzęta w naszym klimacie, przygotowanie do zimy
- Opieka nad zwierzętami zimową porą
- Ptaki, które odlatują do ciepłych krajów

6. Dziecko jako członek narodu i społeczności ogólnoludzkiej

- Rzeczpospolita Polska – nasza ojczyzna
- Godło i flaga państwowa
- Hymn narodowy
- Warszawa – stolica Polski, herb Warszawy, pomniki, Zamek Królewski i inne zabytki
- Warszawa w legendach, wierszach i pieśniach
- Udział w uroczystościach z okazji świąt państwowych
- Krajobraz Polski – góry, niziny, morze, jeziora, wyżyny
- Życie, zabawy i zainteresowania dzieci z innych krajów świata
- Święta i wydarzenia międzynarodowe
- Duże ośrodki przemysłowe
- Kraj, województwo, powiat, gmina
- Różne rodzaje transportu: wodny, lądowy i powietrzny
- Legendy wybranych miejscowości
- Tradycje regionalne, stroje, tańce ludowe, zajęcia

- Wielcy Polacy: Fryderyk Chopin, Mikołaj Kopernik, Józef Piłsudski, Henryk Dąbrowski, Józef Wybicki, Jan Matejko, Adam Mickiewicz, Jan Paweł II i inni
- Twórcy literatury dziecięcej i ich utwory
- Miejsca pamięci narodowej

7. Dziecko i planeta

- Układ Słoneczny i jego planety
- Krążenie Ziemi wokół Słońca i własnej osi – następstwa tych działań (noce i dnie, czas, pory roku)
- Loty w kosmos
- Nazwy miesięcy i dni tygodnia
- Kierunki świata
- Roślinność na innych kontynentach
- Rośliny użytkowe sprowadzane z innych krajów
- Klimat tropikalny i arktyczny

Treści nauczania

w zakresie mówienia i pisania:

treści	po zakończeniu oddziaływania uczniów:
<ul style="list-style-type: none"> - wypowiedanie się w rozwiniętej i uporządkowanej formie na bliskie dziecku tematy - ustne opowiadanie na podstawie przeżyć, historyjek obrazkowych, przeczytanych lektur 	wypowiada się pełnymi zdaniami połączonymi w logiczną całość na bliskie sobie tematy
<ul style="list-style-type: none"> - porozumiewanie się rówieśnikami, dorosłymi 	w łatwy sposób porozumiewa się kolegami i osobami dorosłymi

- stosowanie w mowie elementów techniki języka mówionego: pauz, tempa, siły głosu, odpowiedniej intonacji	Stosuje w mowie odpowiednie elementy technik języka mówionego
- omawianie kolejności etapów własnego działania	Potrafi wymienić i nazwać etapy własnych działań
- kreślenie linii prostych w różnym położeniu, łuków, spirali itp.	Sprawnie posługuje się przyborami do rysowania
- nauka pisania liter i wyrazów z uwzględnieniem poprawnego odtwarzania kształtów liter i ich łączy	Poprawnie łączy litery w wyrazy, dba o estetykę
- indywidualne układanie i pisanie wyrazów, zdań pojedynczych i równoważników zdań	Potrafi poprawnie układać i zapisywać wyrazy i krótkie zdania
- porządkowanie zdań w rozsypankach zdaniowych	Porządkuje zdania w logiczną całość
- podpisywanie ilustracji oraz rysunków	Samodzielnie podpisuje ilustracje
- układanie i zapisywanie wielozdaniowych wypowiedzi na określone tematy	Potrafi indywidualnie układać i zapisywać wypowiedzi wielozdaniowe
- przedstawianie sytuacji z życia codziennego w inscenizacjach, grach dramatycznych	Bierze aktywny udział w inscenizacjach i scenkach rodzajowych
- podtrzymywanie i prowadzenie rozmów	Chętnie bierze udział w rozmowach na interesujące go tematy
- indywidualne opowiadanie ulubionych baśni, legend, opowiadań itp.	Potrafi opowiedzieć własnymi słowami przeczytaną lekturę
- tworzenie swobodnych tekstów	Podejmuje próby konstruowania swobodnych tekstów w postaci słownej i pisemnej
- zbiorowe i indywidualne układanie w formie ustnej i pisemnej opowiadań na podstawie przeżyć i doświadczeń dzieci, historii, wydarzeń	
- dążenie do osiągnięcia czytelnego i estetycznego pisma z uwzględnieniem	Dbą o estetykę pisma

właściwego rozmieszczenia na stronie	
- zapisywanie muzyki na pięciolinii	Potrafi zapisać prostą muzykę na pięciolinii

w zakresie ćwiczeń słownikowo - frazeologicznych i wiedzy o języku

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- poszerzanie i utrwalanie słownictwa potrzebnego do kształtowania elementarnych pojęć społecznych i przyrodniczych	interesuje się otaczającym światem, próbuje wyjaśniać nowe pojęcia
- nadawanie nazw ogólnym grupom przedmiotów, np.: przybory szkolne, transport	Nazywa grupy przedmiotów charakteryzujące się określoną cechą
- stosowanie form grzecznościowych w rozmowie i na piśmie	Stosuje w wypowiedziach i na piśmie formy grzecznościowe
- kształtowanie umiejętności wyrażania myśli w formie zdania poprzez: układanie zdań z rozsypanek wyrazowych, rozwijanie zdań,	Potrafi budować zdania z rozsypanek wyrazowych i rozwijać je
- wdrażanie do świadomego stosowania trafnych określeń	Umiejętnie stosuje odpowiednie określenia w trakcie wypowiedzi
- dobieranie wyrazów o znaczeniu przeciwnym i gromadzenie wyrazów pokrewnych	Potrafi wskazać wyrazy o znaczeniu przeciwnym i podobnym
- wyrazy wieloznaczne, np.: zamek, klucz	Zna kilka znaczeń niektórych wyrazów, potrafi wyjaśnić ich zastosowanie

w zakresie ćwiczeń gramatyczno – ortograficznych

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
--------	---------------------------------------

- wyróżnianie w wypowiedziach ustnych i pisemnych zdań, w zdaniach wyrazów, w wyrazach sylab oraz głosek	Wyróżnia zdania, wyrazy, sylaby i głoski
- porządkowanie wyrazów według pierwszej i drugiej litery alfabetu	Potrafi uporządkować wyrazy w kolejności alfabetycznej
- rozpoznawanie zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących i wykrzyknikowych w wypowiedziach ustnych i pisemnych	Rozpoznaje i nazywa rodzaje zdań
- stosowanie wielkiej litery na początku zdania; kropki, wykrzyknika, pytajnika – na końcu	Poprawnie stosuje znaki interpunkcyjne
- stosowanie wielkiej litery w pisowni imion i nazwisk oraz nazw własnych miejscowości, gór, rzek	Zna zasady i stosuje pisownię wielką literą nazw własnych
- stosowanie wielkiej litery w korespondencji	Stosuje wielką literę w formach grzecznościowych
- poznanie rzeczownika jako wyrazu oznaczającego nazwy roślin, ludzi, zwierząt i rzeczy	Potrafi przyporządkować rzeczowniki (bez nazywania) do grupy roślin, zwierząt, rzeczy i ludzi
- czasowniki jako wyrazy oznaczające czynności	potrafi wskazać wyrazy będące nazwami czynności
- Zgodność form czasownika i rzeczownika w liczbie i rodzaju	Poprawnie łączy czasownik z rzeczownikiem w określonej liczbie i czasie i rodzaju
- ćwiczenia w poprawnym stosowaniu form gramatycznych przy użyciu przyimków do, nad, pod, przy, od, z, na, w bez wprowadzania terminu	Stosuje w zdaniu przyimek w połączeniu z rzeczownikami
- pisownia często spotykanych wyrazów z ó i rz wymiennym	Zna zasady pisowni z ó i rz wymiennym i stosuje je w praktyce
- wykorzystanie różnicy form liczby rzeczownika dla uzasadnienia pisowni wyrazów, np.; wóz – wozy	Potrafi uzasadnić pisownię ó wymiennego stosując różnicę form liczby rzeczownika
- pisownia wyrazów z ó i rz	Zna pisownię wyrazów z ó i rz

niewymiennym	niewymiennym i stosuje ją w codziennych wypowiedziach pisemnych /
- pisownia wyrazów z rz po spółgłoskach	Zna i stosuje zasady pisowni
- pisownia zakończeń –ówka, -ów, -ówna, -unek	
- pisownia wyrazów z ż	
- pisownia wyrazów z h	
- pisownia wyrazów z ą i ę	
- pisownia wyrazów z zanikiem dźwięczności na końcu i w środku wyrazu, np.: ryba – rybka, chleb – chleby	
- pisownia najczęściej używanych skrótów: ul.- ulica, nr - numer, dn. - dnia, s. – strona,	- Przepisuje poprawnie teksty - Potrafi pisać bezbłędnie z pamięci krótkie teksty
- pisanie z pamięci i ze słuchu, przepisywanie zdań i krótkich tekstów,	
- pisownia NIE z przymiotnikiem	Zna i stosuje zasadę pisowni NIE z przymiotnikami

w zakresie słuchania

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
uważne słuchanie:	
- rozmówców	<ul style="list-style-type: none"> - Potrafi skoncentrować się na rozumieniu wypowiedzianych myśli rozmówcy, - Aktywnie słucha audycji, nagrań, utworów dających mu inspirację do twórczych wypowiedzi - Słucha i rozumie polecenia nauczyciela - Rozpoznaje odgłosy środowiska - Kojarzy dźwięki z konkretnymi
- tekstu czytanego przez inne osoby jako warunku jego rozumienia i wygłaszania opinii na jego temat	
- nagrań, audycji, utworów muzycznych i tekstów literackich jako inspiracji do wypowiedziania się na określony temat	
- poleceń w celu osiągnięcia większych efektów podczas wykonywania zadań	
- odgłosów środowiska	
- rozpoznawanie dźwięków wydawanych	

przez różne przedmioty i instrumenty muzyczne	przedmiotami i zjawiskami
- utworów muzycznych	- Zna niektóre utwory muzyczne

w zakresie czytania i opracowywania tekstów:

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- analiza i synteza słuchowa i wzrokowa wyrazów	dokonuje analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej wyrazów
- czytanie wyrazów, zdań i krótkich tekstów pisanych i drukowanych	Potrafi bezbłędnie czytać teksty pisane i drukowane
- doskonalenie techniki głośnego czytania, wdrażanie do poprawnego i wyrazistego czytania tekstów	Czyta głośno płynnie, wyraziście, z odpowiednią intonacją
- stopniowe przygotowanie do cichego czytania	Rozumie sens czytanego tekstu
- czytanie z podziałem na role	- Potrafi dokonać w tekście podziału na role i przeczytać określone fragmenty

opracowywanie tekstów:

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- rozmowy na temat utworów literackich: bohaterów, ich zachowań, stosunków emocjonalnych do postaci, wyodrębnianie zdarzeń, określanie miejsca akcji, określanie nastrojów utworów,	Bierze udział w rozmowach na temat poznanych utworów literackich Wyodrębnia zdarzenia i nazywa bohaterów Określa nastrój utworu
- wypowiedzi na temat ilustracji w książkach, ustalanie związku tekstu z ilustracją oraz przeżyciami dziecka	Wypowiada się pełnymi zdaniami na temat ilustracji, potrafi trafnie powiązać tekst z ilustracją

- wdrażanie do konstruowania pytań i odpowiedzi do tekstów	Poprawnie buduje pytania i odpowiedzi
- odzwierciedlanie utworu pisanego w formie plastycznej, dramie,	Potrafi wyrazić formę pisaną za pomocą pracy plastycznej, dramy
- opowiadanie utworów	Potrafi streścić przeczytany tekst
- tworzenie spójnych wypowiedzi na podstawie treści utworów	Buduje zdania na temat utworu powiązane w logiczną całość
- uczenie się na pamięć wierszy i umiejętność ich wygłaszanie z zastosowaniem intonacji, tempa i pauz.	Recytuje z pamięci wiersze w odpowiedniej intonacji, nastroju i tempie

w zakresie liczenia:

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- kształtowanie rozumienia pojęcia liczby naturalnej (jako element zbioru, liczba porządkowa i liczba związana z miarzeniem wielkości ciągłych) oraz rozumienie czterech działań arytmetycznych	- Rozumie pojęcie liczby w aspekcie kardynalnym, miarowym i porządkowym - Liczy poprawnie stosując cztery działania arytmetyczne
- opanowanie elementarnych podstaw techniki rachunkowej	- stosuje poznane techniki rachunkowe
- rozwijanie umiejętności posługiwania się metodami matematycznymi w życiu	- potrafi wykorzystać w praktyce sposoby liczenia
- przygotowanie do nabycia umiejętności czytania i rozumienia tekstów matematycznych	- rozumie czytany tekst matematyczny - określa dane i szukane

stosunki przestrzenne

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- określanie i przedstawianie wzajemnego położenia przedmiotów na płaszczyźnie i w przestrzeni oraz	- Potrafi określić położenie jednego przedmiotu względem drugiego

kierunków ruchu z użyciem terminów: pod, nad, z tyłu, przed, przy, z boku, wysoko, nisko, wewnątrz, naokoło, na prawo, na lewo, itp.	
---	--

cechy wielkościowe

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- porównywanie przedmiotów pod względem wyróżnionej cechy wielkości, długości, szerokości, wysokości, masy	porównuje przedmioty z uwzględnieniem określonej cechy

figury geometryczne

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- rozpoznawanie, nazywanie i wyszukiwanie w otoczeniu podstawowych figur geometrycznych: koła, prostokąta, kwadratu, trójkąta, czworokąta, pięciokąta, wielokątów	Rozpoznaje i nazywa podstawowe figury geometryczne,
- rysowanie figur geometrycznych bez podanych miar i zgodnie z podanymi wymiarami	Rysuje figury geometryczne zgodnie z podanymi wymiarami

zbiory

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- klasyfikowanie przedmiotów według cech jakościowych; kształtu, koloru, wielkości, przeznaczenia, grubości	Dokonyuje klasyfikacji przedmiotów pod względem określonej cechy jakościowej
- wyodrębnianie, budowanie i rysowanie zbiorów przedmiotów spełniających dany warunek	Potrafi tworzyć zbiory spełniające dane warunki
- formułowanie warunków według których	Potrafi ustalić cechę, którą

zbudowany został dany zbiór	kierowano się podczas budowy zbioru
- wyodrębnianie podzbiorów oraz szukanie części wspólnej zbiorów	Wyodrębnia podzbiory i część wspólną
- porównywanie liczebności zbiorów bez przeliczania elementów, określanie; tyle samo, więcej, mniej	Szacuje i porównuje liczebność zbiorów
- porządkowanie danego układu zbiorów według ich liczebności	Porządkuje zbiory ze względu na liczebność ich elementów

liczby naturalne

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- liczenie przedmiotów; niezależność liczby przedmiotów od sposobu liczenia	Poprawnie przelicza przedmioty
- liczba w aspekcie kardynalnym, porządkowym i miarowym	Stosuje liczbę w trzech aspektach: głównym, miarowym i porządkowym
- wyodrębnianie liczby jednośc, dziesiątek, setek, tysięcy	Potrafi określić rząd i liczbę jednośc, dziesiątek, setek, tysięcy...
- cyfry jako symbole liczb, zapisywanie i odczytywanie liczb za pomocą cyfr	Zna cyfry, potrafi za ich pomocą zapisać liczbę
- 0 jako liczebność zbioru pustego	Rozumie pojęcie liczby 0
- porównywanie liczb z użyciem znaków: <, >, =	Poprawnie dokonuje porównań liczb
- porządkowanie liczb od najmniejszej od największej i odwrotnie	Porządkuje liczby według określonej kolejności
- odczytywanie i pisanie liczb	Potrafi odczytać liczbę i ją zapisać
- przedstawienie liczb na osi liczbowej	Zna miejsce liczby na osi liczbowej
- odczytywanie, zapisywanie znaków	Zna podstawowe znaki rzymskie i

rymskich	sposoby ich zapisywania
- liczby parzyste i nieparzyste	Zna liczby parzyste i nieparzyste

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- dodawanie liczb, znak +,	Potrafi dodawać liczby i podaje ich wynik
- rozkład liczb na składniki	Dokonuje rozkładu liczby na składniki
- poznanie i stosowanie przemienności dodawania	Zna i stosuje zasadę przemienności dodawania
- poznanie i stosowanie łączności dodawania	Zna i stosuje zasadę łączności dodawania
- odejmowanie jako działanie odwrotne do dodawania, znak –	Wie, że odejmowanie jest działaniem odwrotnym do dodawania
- rozumienie pojęć suma, różnica, składniki, odjemna, odjemnik i praktyczne ich stosowanie	Zna, rozumie i stosuje pojęcia sumy, różnicy, składników, odjemnej i odjemnika
- dodawanie i odejmowanie bez przekroczenia progu dziesiętkowego i z przekroczeniem progu dziesiętkowego	Dodaje i odejmuje liczby
- wypełnianie tabel funkcyjnych na dodawanie i odejmowanie ze szczególnym uwzględnieniem działań odwrotnych i łączenia dwóch działań	Potrafi uzupełnić równanie tak, by było prawdziwe
- porównywanie różnicowe; o tyle więcej, o tyle mniej	Rozumie sens porównywania różnicowego i poprawnie stosuje tę zasadę podczas rozwiązywania zadań tekstowych i równań
- rozwiązywanie zadań tekstowych i równań	
- porównywanie sum i różnic	Porównuje sumy i różnice

- kolejność wykonywania działań, rozumienie i praktyczne stosowanie nawiasów	Zna i stosuje kolejność wykonywania działań
- algorytm dodawania i odejmowania pisemnego	Zna algorytm dodawania i odejmowania sposobem pisemnym
- dodawanie i odejmowanie różnymi sposobami w zakresie 1 000 000	Dodaje i odejmuje duże liczby

zadania tekstowe

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- stopniowe zaznajamianie z budową zadań tekstowych; wyróżnianie danych, szukanych	Zna budowę zadań tekstowych, potrafi wyodrębnić w zadaniu dane i szukane oraz skonstruować odpowiedź
- rozwiązywanie zadań tekstowych różnymi metodami	Rozwiązuje zadania tekstowe z wykorzystaniem poznanych metod
- układanie zadań tekstowych do podanej formuły matematycznej, do rysunku, schematu, pytania, odpowiedzi oraz działania arytmetycznego	Układa treść zadań do określonej formuły matematycznej, ilustracji, pytania
- przekształcanie zadań tekstowych	Przekształca zadania tekstowe

liczba jako wynik pomiaru

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- porównywanie, dodawanie i odejmowanie długości, pojemności i masy	Porównuje, dodaje i odejmuje długości, pojemności i masy
- mierzenie odcinków za pomocą linijki z podziałką centymetrową	Poprawnie mierzy odcinki przy pomocy linijki
- porównywanie długości odcinków	Porównuje długości odcinków

- rysowanie odcinków o podanej długości	Rysuje odcinki o określonej długości
- liczby większe lub mniejsze od podanej, liczby pomiędzy dwiema liczbami	Potrafi wskazać i nazwać liczby znajdujące się pomiędzy dwiema określonymi liczbami

równania

treści	po zakończeniu oddziaływania uczniów:
- zapis równania odpowiadającego sytuacji w zadaniu tekstowym	Potrafi zapisać równanie do treści zadania
- pojęcie liczby niewiadomej, symbol literowy x	Zna pojęcie liczby niewiadomej
- rozwiązywanie równań z niewiadomą za pomocą grafów i bez nich	Potrafi rozwiązać równanie z niewiadomą
- układania zadań tekstowych do równania	Układa treść zadań do równań z niewiadomą

wiadomości i umiejętności praktyczne

treści	po zakończeniu oddziaływania uczniów:
- znajomość dni tygodnia i ich kolejności	zna i wymienia w kolejności nazwy dni tygodnia
- praktyczne zapoznanie z kalendarzem, pisanie dat	Potrafi zapisać datę, czyta kalendarz
- znajomość miesięcy i ich kolejności	Zna w kolejności nazwy miesięcy
- odczytywania godzin na zegarze	Potrafi odczytać godzinę
- jednostki czasu: doba, godzina, minuta	Stosuje jednostki czasu
- rodzaje pieniędzy: monety, banknoty	Zna rodzaje pieniędzy
- liczenie pieniędzy, płacenie, zamiana	Wykorzystuje w praktyce

złotych na grosze	umiejętność liczenia pieniędzy
- jednostki długości	Zna jednostki długości i potrafi je przeliczać
- ważenie; jednostki masy: kilogramy, dekagramy, gram, kwintal, tona, brutto, netto, tara	Zna jednostki masy, potrafi ważyć i dokonywać prostych przeliczeń miary mas
- jednostki pojemności: litr	Zna jednostkę pojemności
- odczytywanie wskazań termometru	Potrafi odczytać temperaturę

mnożenie i dzielenie

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- odczytywanie i zapisywanie sumy jednakowych składników w postaci mnożenia	Odczytuje i zapisuje sumę jednakowych składników jako mnożenie
- stosowanie znaku mnożenia	Rozumie i stosuje znak mnożenia
- rozumienie i stosowanie pojęcia iloczynu, czynniki	Zna i stosuje pojęcie iloczynu i czynników
- mnożenie przez 1, 0 i przez tę samą liczbę	Zna i stosuje zasadę mnożenia przez 1 i 0 oraz tę samą liczbę
- rozumienie i praktyczne stosowanie przemienności mnożenia	Zna i stosuje zasadę przemienności mnożenia
- łączność mnożenia	Zna i stosuje zasadę łączności mnożenia
- rozdzielność mnożenia względem dodawania i odejmowania	Stosuje w obliczeniach rozdzielność mnożenia względem dodawania
- mnożenie przez dziesiątki i setki	Zna zasadę mnożenia przez 10, 100...
- dzielenie jako działanie odwrotne do	Wie, że dzielenie jest działaniem

mnożenia	odwrotnym do dodawania, stosuje tę zasadę w rozwiązywaniu zadań
- stosowanie znaku dzielenia	Zna i stosuje znak dzielenia
- pojęcie iloraz, dzielna, dzielnik	Rozumie pojęcie ilorazu, dzielnej i dzielnika
- rozdzielność dzielenia względem dodawania i odejmowania	Zna i stosuje zasadę rozdzielności dzielenia względem dodawania i odejmowania
- badanie podzielności liczb	Potrafi zbadać podzielność niektórych liczb
- dzielenie z resztą i sprawdzanie	Dzieli z resztą, potrafi sprawdzić poprawność otrzymanego wyniku
- zaznaczanie na osi liczbowej wielokrotności danej liczby	Potrafi zaznaczyć na osi liczbowej liczbę i jej wielokrotność
- porównywanie ilorazowe: tyle razy więcej, tyle razy mniej	Rozwiązuje zadania na porównywanie ilorazowe
- algorytm mnożenia sposobem pisemnym przez liczby jednocyfrowe	Zna i stosuje algorytm mnożenia sposobem pisemnym
- algorytm dzielenia sposobem pisemnym przez liczbę jednocyfrową	Zna i stosuje algorytm dzielenia sposobem pisemnym

geometria

treści	po zakończeniu oddziaływania uczniów:
- rozpoznawanie i kreślenie linii prostych, łamanych i krzywych	Rozpoznaje, nazywa i kreśli linie proste, łamane i krzywe
- rozpoznawanie, badanie i kreślenie odcinków, linii prostopadłych i równoległych w otoczeniu, na modelach brył i figur płaskich, na rysunkach	Potrafi nazwać odcinki równoległe i prostopadłe, wyszukuje je w naturalnym środowisku
- odróżnianie odcinków od linii krzywych	Odróżnia linie krzywe od

i łamanych	łamanych
- mierzenie długości odcinków i obliczanie długości łamanej	Potrafi obliczyć długość łamanej
- obliczanie obwodów figur; kwadratów, trójkątów, prostokątów	Liczy obwody figur geometrycznych: kwadratów, prostokątów i trójkątów

wyrażenia dwumianowane

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- wyrażenie dwumianowe; 3m 30 cm, 8 zł 40 gr, 10 cm 2 mm, 5 kg 30 dag	Zna i stosuje wyrażenia dwumianowane
- dodawanie i odejmowanie wyrażeń dwumianowych związanych z mierzeniem, ważeniem i płaceniem	Dodaje i odejmuje wyrażenia dwumianowane

ułamki

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- połowa, podział na dwie równe części	Zna pojęcie połowy
- matematyczny zapis połowy, $\frac{1}{2}$	Potrafi za pomocą symboli matematycznych zapisać połowę
- ćwierć, podział na cztery równe części	Potrafi podzielić liczbę, element na cztery równe części, zna pojęcie ćwiartki
- matematyczny zapis $\frac{1}{4}$	Potrafi zapisać za pomocą symboli matematycznych ćwierć
- obliczanie $\frac{1}{2}$ i $\frac{1}{4}$ z danej liczby	Potrafi obliczyć połowę i ćwierć danej liczby
- przykłady ułamków o mianownikach nie przekraczających 10	Zna ułamki o mianownikach jednocyfrowych

- porównywanie ułamków	Potrafi porównać proste ułamki
- proste przykłady dodawania i odejmowania ułamków	Dokonuje obliczeń prostych ułamków

w zakresie obserwacji, doświadczania i eksperymentowania:

treści	po zakończeniu oddziaływania uczeń:
- obserwacja terenu wokół szkoły, domu, najbliższej okolicy	Dokonuje obserwacji cech charakterystycznych terenu
- czytanie prostych planów	Potrafi czytać plan, mapę
- określanie kierunków na mapie i w otoczeniu	Zna i wyznacza kierunki na mapie i w otoczeniu
- orientacja w terenie	Orientuje się w terenie
- obserwacja krajobrazu, rozpoznawanie i nazywanie jego elementów	Zna elementy i cechy krajobrazów i potrafi je wyróżniać
- obserwacja i analiza zjawisk pogody	Dokonuje obserwacji zjawisk przyrodniczych i potrafi je opisać
- rozpoznawanie najczęściej spotykanych gatunków roślin	Rozpoznaje najczęściej spotykane gatunki roślin
- obserwacja wzrostu roślin	Potrafi obserwować wzrost rośliny i wyróżnić jego etapy
- charakteryzowanie zmian zachodzących w przyrodzie w różnych porach roku	Potrafi opisać charakterystyczne cechy zmian zachodzących w przyrodzie w zależności od pory roku
- rozróżnianie życia niektórych środowisk: pole, łąka, las, sad, ogród	Potrafi wyodrębnić cechy różniące między sobą środowiska: las, pole, łąka, ogród, sad
- poznawanie różnorodności świata zwierzęcego i roślinnego oraz określanie	Określa zależności zachodzące pomiędzy światem zwierzęcym i

zależności zachodzących pomiędzy nimi	roślinnym
- mierzenie temperatury powietrza i ciała człowieka	Potrafi zmierzyć temperaturę
- ważenie produktów na różnych wagach, porównywanie masy towaru	Dokonuje pomiaru wagi produktów
- mierzenie długości, szerokości, wysokości różnych przedmiotów	Potrafi zmierzyć i podać wymiary określonych przedmiotów
- określanie ilości płynów w zależności od rodzaju pojemników	Dokonuje pomiaru płynów różnymi miarkami, porównuje ilość płynów biorąc pod uwagę wielkość pojemnika
- odczytywanie i zaznaczanie wskazań zegara	Odczytuje czas na zegarze, Potrafi zaznaczyć na zegarze określoną godzinę
- płacenie i wydawanie pieniędzy	Dokonuje obliczeń pieniężnych
- umiejętność korzystania z kalendarza	Dokonuje obliczeń kalendarzowych

w zakresie zdrowia i aktywności artystycznej:

treści	po zakończeniu oddziaływania dziecko:
- bezpieczne zachowanie się pieszego na chodnikach, ulicach, drogach w terenie zabudowanym i niezabudowanym, w mieście, na wsi	Potrafi bezpiecznie poruszać się jako pieszy po drogach w terenie zabudowanym i niezabudowanym
- kulturalne zachowanie się w środkach transportu	Zna zasady zachowania się w środkach komunikacji miejskiej
- uczeń jako uczestnik ruchu drogowego, znajomość podstawowych znaków drogowych	rozumie znaczenie podstawowych znaków drogowych
- bezpieczne zachowanie się rowerzystów	Wie, jak bezpiecznie na drogach

na drogach, ulicach, ścieżkach rowerowych	publicznych powinien zachowywać się rowerzysta
- bezpieczne przechodzenie przez przejścia dla pieszych, skrzyżowanie	Zna zasady przechodzenia przez jezdnię z sygnalizacją świetlną
- umiejętność powiadamiania odpowiednich służb drogowych o zaistniałym niebezpieczeństwie, znajomość ważnych telefonów alarmowych	Wie, jak powiadomić odpowiednie służby o niebezpieczeństwie Zna najważniejsze telefony alarmowe
- umiejętność udzielania pierwszej pomocy w zakresie możliwości dziecka	Potrafi udzielić pierwszej pomocy osobie poszkodowanej na miarę własnych możliwości
- bezpieczne posługiwanie się narzędziami i urządzeniami technicznymi	Zna zasady korzystania z narzędzi urządzeń technicznych
- dbałość o higienę osobistą w domu i w szkole, w czasie pracy i wypoczynku	Dbą o higienę osobistą
- zachowanie ostrożności w czasie zabaw ze zwierzętami	Zna podstawowe zasady ostrożności, jakie należy zachować podczas zabawy ze zwierzętami
- umiejętne radzenie sobie z emocjami	Stara się świadomie kontrolować swoje emocje
- zachowanie rozwagi wobec nieznajomych, zawieranie nowych znajomości	Zna granice, jakie należy zachować w kontaktach z nieznajomymi
- kulturalne spożywanie posiłków	Zna i stosuje podstawowe zasady zachowania przy stole
- znajomość zasad prawidłowego odżywiania się, umiejętność przygotowania prostego posiłku	Zna zasady prawidłowego i zdrowego odżywiania się Potrafi przygotować prosty posiłek
- umiejętne spędzanie wolnego czasu	Potrafi efektywnie wykorzystać wolny czas
- dbałość o sprawność fizyczną: szybkość, siłę, skoczność, zwinność, gibkość,	Dbą o sprawność fizyczną, bierze czynny udział w zajęciach

<p>wytrzymałość, zręczność</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwijanie koordynacji ruchowej, wzrokowo-ruchowej, słuchowo-ruchowej 	<p>ruchowych na miarę własnych możliwości</p>
<ul style="list-style-type: none"> - wdrażanie metody fair play w czasie zabaw zespołowych 	<p>Zna i stosuje zasady gry fair play</p>
<ul style="list-style-type: none"> - umiejętność korzystania ze sprzętu sportowego 	<p>Potrafi bezpiecznie korzystać z udostępnionego sprzętu sportowego</p>
<ul style="list-style-type: none"> - uczestniczenie w zawodach, konkursach, turniejach, rozgrywkach sportowych 	<p>Chętnie bierze udział w różnego rodzaju konkursach, igrzyskach, zawodach</p>
<ul style="list-style-type: none"> - uwrażliwienie na sztukę ludową jako źródło inspiracji 	<p>Zna elementy sztuki ludowej i niektóre utwory ludowe</p>
<ul style="list-style-type: none"> - znajomość zwyczajów świątecznych 	<p>Zna zwyczaje świąteczne</p>
<ul style="list-style-type: none"> - rysowanie, malowanie, rzeźbienie, wycinanie, wydzieranie, modelowanie 	<p>Chętnie wykonuje prace plastyczne różnymi technikami</p>
<ul style="list-style-type: none"> - wyrażanie nastroju, emocji różnymi sposobami ekspresji artystycznej 	<p>Potrafi wyrazić nastrój utworu wykorzystując różne źródła ekspresji</p>
<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznawanie barw podstawowych, umiejętność tworzenia barw pochodnych 	<p>Zna i rozpoznaje barwy podstawowe i pochodne, Zna zasady tworzenia barw pochodnych</p>
<ul style="list-style-type: none"> - projektowanie i wykonanie form przestrzennych, płaskich 	<p>Potrafi zaprojektować i wykonać według własnego pomysłu formy przestrzenne i płaskie</p>
<ul style="list-style-type: none"> - określanie powierzchni, faktury materiałów 	<p>Rozpoznaje niektóre rodzaje materiałów</p>
<ul style="list-style-type: none"> - reagowanie ruchem na zmianę tempa, dynamiki, linii melodycznej 	<p>Potrafi zareagować ruchem na zmianę linii melodycznej i dynamiki utworu</p>
<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznawanie wartości muzycznych 	<p>Zna i rozpoznaje wartości</p>

	muzyczne
- śpiewanie piosenek, pieśni	Śpiewa piosenki
- granie na prostych instrumentach muzycznych	Podejmuje próby gry na prostych instrumentach
- rozpoznawanie instrumentów muzycznych	Zna niektóre instrumenty muzyczne

Wskazówki metodyczne dotyczące realizacji programu

Podstawowe treści mają charakter spiralny. Przy właściwej realizacji programu, wiedza dziecka powinna stopniowo układać się w logiczną całość przy jednoczesnym przechodzeniu myślenia dziecka z etapu konkretno-obrazowego na rzecz pojęciowego. Ważnym elementem sposobu realizacji programu jest pozwolenie dzieciom na twórcze myślenie, doświadczenie i kontrolowane popełnianie błędów. Do większości podstawowych zadań uczniowie powinni dojść sami poprzez poszukiwanie rozwiązań, podejmowanie działań, kierowani przez nauczyciela.

Program pozwala na elastyczne planowanie i manipulowanie treściami i działaniami edukacyjnymi w zależności od potrzeb zespołu klasowego, jego liczebności oraz możliwości. Nauczyciel może sam zaplanować tempo realizacji treści programowych. Może również wspierać się poradnikiem metodycznym - scenariuszami zajęć wydanymi do programu jako pomoc i wsparcie.

Uwzględniając zasadę pogłębłości, uczniowie poznają świat poczynając od zabawy poprzez wykonywanie świadomych czynności na przedmiotach i ich zastępnikach aż do rozumienia ogólnych pojęć.

Na realizację program ma wpływ wiele dodatkowych elementów:

- metody pracy z dzieckiem (zabawa oraz projekt)

- profile dominacji, rodzaje inteligencji wielorakich oraz style reprezentacji zmysłowej
- baza dydaktyczna (obudowa programu i piłki terapeutyczne)
- stres
- współpraca z rodzicami – pedagogizacja rodziców

Metody i formy pracy:

Najczęściej używaną metodą pracy z dziećmi jest **zabawa**. Nauczyciel powinien tak zaplanować cykl zajęć, by dzieci były świadome realizacji swoich celów i potrzeb. Innymi słowy wychowawca powinien „przemycić” wychowankom swoje cele edukacyjne

Lew Wygotsky podkreślał znaczenie zabawy w najmłodszym wieku: „Zabawa tworzy strefę bliskiego rozwoju dziecka. W zabawie dziecko zawsze zachowuje się ponad swój wiek, wychodzi poza swoje codzienne zachowanie, można powiedzieć, że w zabawie przerasta się o głowę. Związek pomiędzy zabawą a rozwojem należy porównać do związku pomiędzy nauką a rozwojem.” - **Wygotski L. S. (1971). Problem nauczania i rozwoju umysłowego w wieku szkolnym.**

W czasie zabawy dzieci są zaangażowane w wyobrażone sytuacje, w których przyjmują określone role i wyznaczają pewne zasady. Prowadzi to do większego poziomu samokontroli, działania dzieci są określone przez zasady gry. Gdy dzieci angażują się w zabawę, ich skupienie i zaangażowanie w spełnienie zadania jest znacznie większe, niż w przypadku czynności o charakterze akademickim wymyślanych przez nauczyciela.

Podczas zabawy dzieci osiągają największe sukcesy, które stanowią podstawę działań i moralności człowieka w przyszłości.

By zajęcia były atrakcyjne dla dzieci w programie zintegrowano cele dydaktyczne z muzyką, plastyką i rytmem. Do większości zadań i projektów dzieci w grupach wykonują

środki dydaktyczne tworzone przy muzyce, które potem wykorzystują do pracy. Taka sytuacja angażuje je emocjonalnie do podjęcia wysiłku intelektualnego, dzieci są związane ze swoimi pracami, co pozwala im w późniejszym czasie odtworzyć działania i wiedzę zdobytą dzięki pracom plastycznym. Prace te pełnią funkcję podobną do map myślowych wykorzystywanych na wyższych etapach edukacyjnych.

Gdy dziecko idzie do szkoły, rośnie napięcie zarówno u dorosłych jak i u dzieci. Pojawiają się pytania: Czy sprosta wyzwaniu? Czy uda mu się zdobyć potrzebne w dalszym życiu umiejętności? Czy będzie tak dobre, inteligentne, uzdolnione jak inne dzieci? Czy nauczyciele będą je dobrze traktować? Czy będzie bezpieczne? Czy rodzice powinni wkraczać w szkolne sprawy? Do jakiego stopnia? Czy powinno się wywierać presję, przymuszać, a może namawiać lub schlebiać dziecku, by robiło to, czego się od niego wymaga? Czy będzie musiało dla nauki poświęcić swoją odrębność? Czy przykleją mu etykietkę, pomniejszą, pozbawią samodzielności? Czy w szkole poznają się na jego zdolnościach? Czy lepiej im o nich powiedzieć? Najbardziej bliskie prawdy jest to, że każde dziecko zdaje się potrzebować innego podejścia dla osiągnięcia tego samego celu. Dlatego też głównym celem naszego programu jest stosowanie metody projektu, wyposażenie dzieci w postawy przedsiębiorcze, dzięki którym wzrastają szanse na osiągnięcie sukcesów życiowych.

Kolejnym krokiem wspomagającym realizację zadań programowych jest doświadczanie. Nauczyciel planując zajęcia powinien przewidzieć w nich indywidualne doświadczanie przez dzieci sytuacji i zdarzeń. Dziecko samo musi przeżyć daną sytuację dydaktyczną, by mogło potem dokonywać prób opisu, ustalać procedury, negocjować kolejność wykonywania zadań w grupie i przydział obowiązków.

Rozwój umiejętności prowadzi do znaczących zmian w osobowości dziecka - zaczyna planować i organizować swoje zabawy, otwarcie przedstawiają swój punkt widzenia, proponuje rozwiązania problemów, z łatwością współpracuje z innymi, a przede wszystkim wierzy w siebie i w swoje umiejętności.

Realizacja zadań zawartych w programie opiera się przede wszystkim na zabawie, poznawaniu i doświadczaniu. Wskazane jest wykorzystywanie metod aktywujących dziecko do pracy. Nauczyciel, tak jak dopasowuje do potrzeb dzieci tematykę, wybiera również metodę najbardziej motywującą do zdobywania wiedzy i odpowiednią do możliwości małych dzieci.

Dużą rolę w dziele tworzenia umysłu i osobowości małego dziecka spełnia aktywność, zwłaszcza ruchowa. Praca rąk i nóg, zdaniem M. Montessori, porządkuje doświadczenia dziecka. –*Sabina Guz – Metoda Montessori w przedszkolu i szkole – Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006.* Dzięki aktywności sensoryczno-motorycznej dziecko wchodzi w interakcje z otoczeniem, poznaje i rozwija wszystkie swoje procesy psychiczne.

Mówiąc o aktywności dziecka w toku jego życia, na ogół mamy na myśli trojaki podział, czyli aktywności związane z zabawą (1), nauką (2) i pracą (3). Sztuką skutecznej edukacji, jest znalezienie metod, technik, strategii, które będą stymulować dziecko na wszystkich trzech płaszczyznach – najlepiej w jednym czasie. Wydawać by się mogło to niemożliwe, a jednak taką szansę stwarza nauczycielom znana i popularna **metoda projektu**. Innowacja, którą chcemy zaproponować w naszym programie dla tej metody dotyczy kilku etapów jej przeprowadzenia z klasą. Poniżej w punktach opisane są obszary, na które warto zwrócić uwagę w poszczególnych etapach pracy metodą projektu.

1. Jeśli nauczycieli zależy, aby połączyć wszystkie sfery aktywności dziecka, tj.: zabawę, naukę i pracę – to musi:
 - a) przygotować materiał dla dzieci interesujący, czyli taki, który mieści się w ich strefie najbliższego rozwoju (za: L. Wygotski), aby atrakcyjność tematu oraz treści była dostatecznie wysoka, by dzieci chciały się e nie w pełni zaangażować;

b) umożliwić przejęcie inicjatywy przez dzieci – dzieci mogą się mylić, popełniać błędy lub błędzić. Dla wielu z nich będzie to najlepsza lekcja, gdyż poprzez samodzielne dojście do rozwiązania danego problemu lub osiągnięcia obranego celu ma wyższą wartość dla dzieci w chwili, kiedy jest zależne w pełni (lub w znamienitej większości) od ich samych;

c) dać poczucie bezpieczeństwa i wsparcia, gdyż proces uczenia się nie może być formą kontroli efektów kształcenia – metoda projektu jest drogą do osiągania nowych umiejętności i nowej wiedzy, przy możliwości ewentualnego oparcia się na znanych informacjach lub posłużenia się opanowanymi sprawnościami.

2. Wybór tematu lub zakresu tematycznego przez dzieci może być podstawą do silnej motywacji, utrzymującej wysoki poziom zaangażowania w prace i działania w ramach projektu. Różnica pomiędzy tematem, a zakresem tematycznym polega na tym, że zakres jest szerszym obszarem, z którego można wyodrębnić wiele gałęzi tematycznych, a temat na ogół jest węższy i zakłada pracę projektową w mniejszym wymiarze godzin zajęć. W przypadku propozycji zakresów i tematów w tym programie macie Państwo do dyspozycji inspiracje, a także pełne scenariusze zarówno projektów krótkich, jak i projektów rozbudowanych, bardziej złożonych.

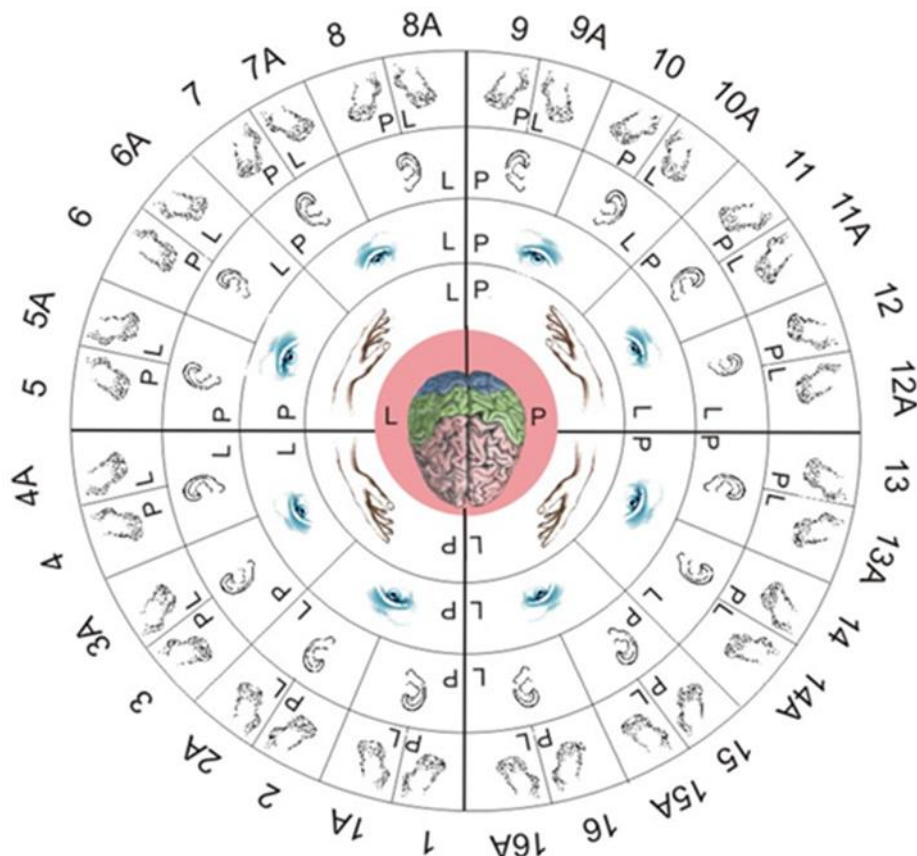
3. Problemy podejmowane w ramach pracy projektowej moderowane powinny być przez nauczyciela, gdyż jego zadaniem jest określenie celu zajęć. Cele muszą być tak skonstruowane, aby realizowały założenia wynikające z nowej podstawy programowej. Scenariusze projektów oraz zajęć będące obudową programu „Szybki start daje przewagę” spełniają ten wymóg i są zgodne z wytycznymi podstawy programowej z 2014 roku.

4. Materiały będące niezbędne do przeprowadzenia zajęć metodą projektu nie muszą być z jednolitego źródła. Jeśli nauczyciel założył

ściśle określone cele, których osiągnięcie wymaga określonych materiałów i środków to musi je zagwarantować na czas zajęć, jednak kiedy cele obejmują zakres edukacji przedsiębiorczej oraz wychowania to możliwości różnych materiałów, a tym samym różnych odpowiedzi i propozycji rozwiązań wybranego problemu mogą okazać się korzystniejsze dla efektów kształcenia.

Diagnoza potencjału uczennic i uczniów:

1. Portret dominujący

Ze względu na **portret dominujący** (dominację półkuli mózgowej i części ciała: ręki, nogi, oka i ucha), każde dziecko potrzebuje innych bodźców do zdobywania

informacji i „zakotwiczenia” ich w mózgu. W związku z powyższym nauczyciel powinien organizować takie sytuacje dydaktyczne, by dziecko miało możliwość zdobycia wiedzy w określony przez siebie sposób. Należy także pamiętać o zaspokojeniu ruchu, bo jak pisze **Carla Hannaford** „Ruch zakotwicza myśl”. Wskazane jest, by dzieci podczas zajęć miały swobodę ruchu. Podczas poruszania się tworzą się w mózgu człowieka wiązania neuronowe ułatwiające przepływ informacji i pozwalające na efektywne zapamiętywanie. Wyróżniamy 32 portrety dominacji. Nauczyciel powinien wiedzieć, czego może się spodziewać po dziecku ze względu na jego portret dominacji. Wszystkie portrety są szczegółowo opisane w książce Carli Hannaford „Profil dominacji”. Po zapoznaniu się z tą pozycją wychowawcy będą zdawali sobie sprawę, że, kiedy dziecko nie chce mówić, nie oznacza to, że go lekceważy. Nie pozwala mu na werbalizację swoich myśli jego portret. Innymi słowy dominująca ręka u dziecka występuje po tej samej stronie ciała, co półkula mózgowa.

Obserwując zainteresowania dzieci nauczyciel powinien stwarzać sytuacje problemowe, np.: *zwierzęta wybiegły z zagrody, spróbuj je wszystkie wprowadzić z powrotem, pamiętaj, że muszą wejść według wzrostu od największego do najmniejszego*. Potem można sytuację odwrócić, zmienić położenie zagrody, liczbę zwierząt. Należy jednak pamiętać, by dać dziecku czas na poznanie przedmiotów, czyli zabawę dowolną. Po wyżej opisanych operacjach można przejść do zabawy na zastępnikach przedmiotów.

Innym przykładem jest tworzenie i czytanie mapy. Można zaplanować z dziećmi zaprojektowanie drogi na stołówkę, czy podwórko. Najpierw należy tę drogę świadomie przebyć, potem wykorzystać przedmioty na macie, tworząc mapę trójwymiarową. Kolejnym krokiem jest przeniesienie mapy na papier i przetestowanie w praktyce. Ważnym elementem jest omówienie wszystkich wykonywanych działań, znalezienie błędów i podawanie pomysłów na ich korektę.

Nauczyciel, aby móc w pełni wykorzystać potencjał jaki płynie z koncepcji Hannaford, powinien podjąć kroki, mające na celu zdiagnozowanie w warunkach

szkolnych portretów dominujących swoich uczennic i uczniów. Dla celów określenia dominacji poszczególnych elementów portretu można wykorzystać poniższe próby rozpoznania

DOMINACJA RĘKI

Poproś dziecko, aby przybiło Ci piątkę – wyciągnij przed niego swoją dłoń i tą ręką, którą uderzy Cię będzie najprawdopodobniej jego ręką dominującą.

DOMINACJA OKA

Poproś dziecko, aby obserwoowało przez dziurkę od klucza wybrany punkt w pomieszczeniu. Oko, które przyłoży do dziurki będzie najprawdopodobniej dominującym u niego.

DOMINACJA UCHA

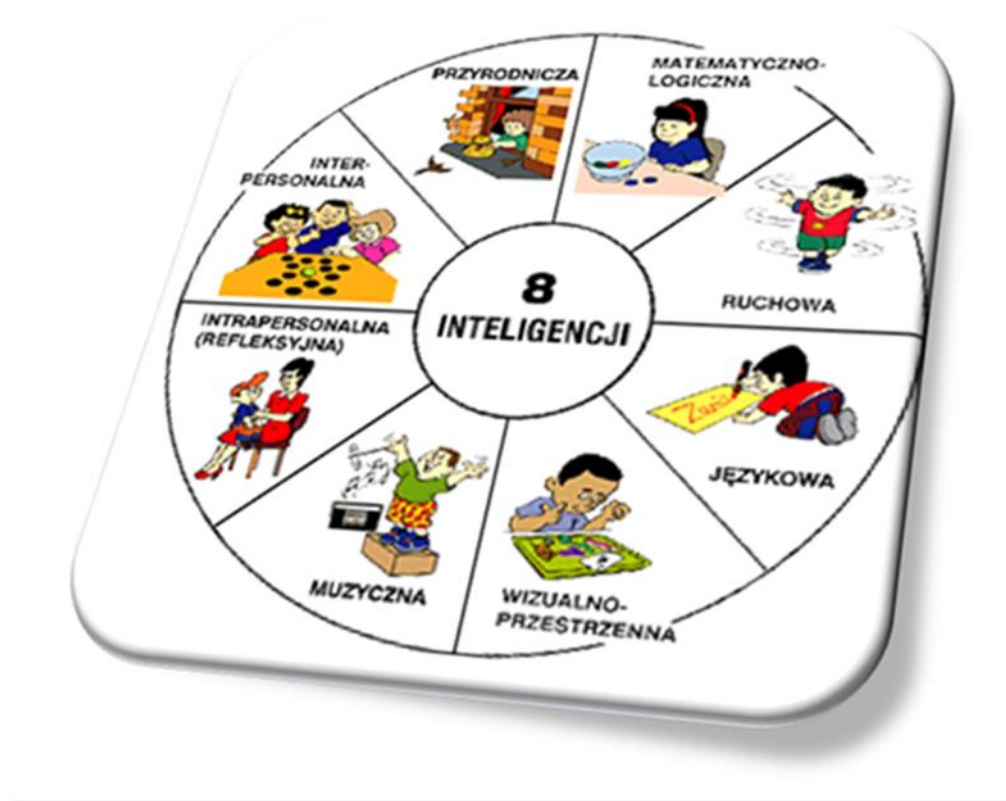
Stań przed dzieckiem i powiedz mu, że chcesz mu coś powiedzieć na ucho – to ucho, które podstawy Ci dziecko będzie najprawdopodobniej jego dominującym.

DOMINACJA NOGI

Poproś dziecko, aby stanęło do Ciebie tyłem i zniecka lekko je pchnij, obserwując przy tym, którą nogę dziecko wychyli pierwszą do przodu. Noga ratująca dziecko przed upadkiem jest najprawdopodobniej jego dominującą.

2. Inteligencje wielorakie

Ważnym elementem podczas realizacji programu jest uwzględnienie rodzajów inteligencji wielorakich (**według Howarda Gardnera**) u każdego z dzieci. Po określeniu dominacji inteligencji nauczyciel może zaproponować takie techniki i metody zdobywania wiedzy i uczenia się, które ułatwiają dziecku zapamiętywanie.

Gardner uważa, że każdy z nas obdarzony jest kilkoma domenami inteligencji.

A. INTELIGENCJA JĘZYKOWA

Ta inteligencja to nasza umiejętność czytania, pisania i porozumiewania się za pomocą słów. Im jej poziom jest wyższy, tym łatwiej jest dziecku wypowiadać się, tworzyć teksty, uczyć się wierszy na pamięć. Jednym słowem, wszystko, co wiąże się z inteligencją językową sprawia takiemu dziecku przyjemność i satysfakcję.

Jeśli dziecko cechuje się inteligencją językową to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- pomocą przyjazną dziecku może być książka – wiele informacji jest dziecku w stanie uzyskać, zapoznając się z tekstem w trakcie czytania;
- pozwolenie dziecku na robienie samodzielnych notatek to dobry sposób dla utrwalenia zapoznawanych przez nie nowych informacji;

- tworzenie przez dziecko opowiadań i innych form tekstowych może stać się świetną okazją do trenowania jego kreatywności;
- wykłady dają dziecku takie doznania i bodźce, które zwiększyć mogą możliwości poznawcze, dlatego warto aby dziecko miało okazję słuchać innych;
- uczestnictwo w debatach jest dla dziecka polem do zaprezentowania swoich zdolności werbalnych;
- w trakcie wystąpień publicznych dziecko może wykazać się swoimi umiejętnościami oratorskimi czy recytatorskimi;
- zadając pytania i poszukując dla nich odpowiedzi dziecko jest w stanie poszerzać swoją wiedzę i zakres znanych informacji;
- pisząc scenariusze teatralne dziecko może poprzez słowa przekazywać emocje, a odgrywając rolę w spektaklach teatralnych będzie ćwiczyć swoją pamięć słowną;
- dziecko opracowując karty pracy z zadaniami, ma możliwość opisywania problemu, którym się zajmuje.

B. INTELIGENCJA WIZUALNO-PRZESTRZENNA

Osoby obdarzone inteligencją wizualno-przestrzenną najlepiej rozumieją świat dzięki wizualizacji i orientacji przestrzennej. To ten rodzaj zdolności, który dominuje u architektów, malarzy, nawigatorów czy pilotów. Dzieci z dominacją tej właśnie inteligencji najłatwiej uczą się poprzez działanie w trój wymiarze.

Jeśli dziecko cechuje się inteligencją przestrzenną to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- tworzenie obrazów, rysunków jest jedną z ulubionych aktywności tych dzieci i często w taki sposób dają upust swoim emocjom;
- odpowiednio dopasowana książka dla dziecka o domenę wizualno-przestrzenną powinna posiadać wiele graficznych przedstawień treści: schematów, ilustracji;
- budowanie konstrukcji lub makiety daje dziecku możliwość prezentacji przestrzennej wydarzeń historycznych, zmian geograficznych czy innych tematów;

- tworzenie map, planów i odczytywanie trasy z nich stwarza dziecku pole do zaprezentowania zdolności przestrzennych;
- wykresy i plansze są dla dziecka jednymi z najodpowiedniejszych pomocy dydaktycznych;
- gra planszowa jako forma poznania informacji, zrozumienia ich oraz powtórzenia i utrwalenia jest dla dziecka bardzo korzystana;
- dużą pomocą w trakcie nauki będzie dla dziecka wizualizacja i tworzenie graficznej formy ich treści, np. mapa myśli, w trakcie jej budowania wiele informacji stanie się dla dziecka przejrzystszych i prostszych;
- w trakcie organizowania pokazów, np. spektaklu teatralnego należy powierzyć dziecku aranżowanie miejsca pod względem rozmieszczenia aktorów, rekwizytów i scenografii;
- umiejętności kreatorskie dziecka znajdą swoją rolę w projektowaniu programów komputerowych czy tworzeniu nagrań filmowych;
- obcowanie ze sztuką, z dziełami sztuki da dziecku dużo satysfakcji, a samodzielne malowanie, rysowanie lub rzeźbienie może okazać się dobrą formą wyrażania swoich myśli.

C. INTELIGENCJA MUZYCZNA

Osoby obdarzone inteligencją muzyczną najlepiej rozumieją świat przez rytm i melodię. Szybko dostrzegają wzory, łatwo rozpoznają rytm, lubią różnorodną muzykę. Nuca, wybijają takt muzyki, śpiewają lub grają na instrumencie, mają trudności w koncentracji. Poznają, doceniają i tworzą rytmy i melodie. Jak twierdzi Howard Gardner — twórca teorii inteligencji wielorakich — inteligencja muzyczna pojawia się najwcześniej, co oznacza, że łatwo ten dar u dziecka zauważyć.

Dzieci często ładnie śpiewają i potrafią grać na instrumentach muzycznych.

Jeśli dziecko cechuje się inteligencją muzyczną to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- słuchanie muzyki przed uczeniem się oraz w trakcie nauki jest korzystne dla dzieci z

domeną inteligencji muzycznej;

- gra na dowolnym instrumencie jest dla dziecka doskonałą możliwością treningu muzycznych kompetencji;

- klaskanie do rytmu piosenki lub tekstu, oraz dobieranie muzyki do tekstu pozwoli lepiej zapamiętać jego treści i w przyszłości łatwiej będzie dziecku ją odtworzyć;

- rozpoznawanie melodii daje możliwość bazowania na utworzonych schematach pamięciowych i pozwala rozwijać dziecku zdolność do zapamiętywania, kategoryzowania oraz odtwarzania informacji;

- wymyślanie rymów opiera się na rytmicznej stronie języka i daje dziecku możliwość wykazania się swoimi kompetencjami muzycznymi;

- ruszanie się do melodii pozwala wyzwolić emocje oraz stworzyć wizualną, ruchową prezentację muzyki;

- wymyślanie piosenek i melodii oraz nucenie lub śpiewanie ich jest okazją do treningu kreatywności;

- tworzenie obrazów, rysunków na podstawie słuchanej muzyki pozwala wyzwolić dziecku emocje oraz ikonicznie opisać to, co dziecko czuje;

- relaksacja przy muzyce jest dobrym sposobem na zakończenie pracy dziecka, ale także może być wykorzystana przed podjęciem wysiłku intelektualnego i/lub fizycznego.

D. INTELIGENCJA RUCHOWA

Osoby obdarzone inteligencją ruchową najlepiej rozumieją świat przez ruch i fizyczny kontakt.

Lubią ruch i kontakt fizyczny. Spełniają się wśród środowiska naturalnego. Dobrze piszą i dobrze liczą, lubią wymyślać nowe gry. Umiejętnie kontrolują ruchy swojego ciała. Lubią biegać, biwakować, pływać, jeździć na nartach, tańczyć, trudno im wykonać zadanie w bezruchu. Wszystkiego muszą dotknąć i są wrażliwi na dotyk.

Jeśli dziecko cechuje się inteligencją ruchową to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- możliwość poznawania przez dotykanie oraz manipulowanie warunkują dziecku powodzenie efektywności procesu uczenia się;
- ćwiczenia ruchowe usprawniają pracę ciała dziecka, ale przede wszystkim pozwalają pracować jego mózgowi w odpowiedni sposób;
- uprawianie dowolnej dyscypliny sportowej pozwoli dziecku osiągnąć sukcesy i przyczyni się do zwiększenia poczucia własnej wartości;
- przed rozpoczęciem nauki, ale także w trakcie uczenia się gimnastyka pomoże dziecku w szybszym zapamiętywaniu treści;
- zabawy bazujące na refleksie i zwinności sprawią dziecku wiele radości oraz mogą sprzyjać zintegrowaniu się z grupą;
- majsterkowanie, robótki ręczne czy modelarstwo nie muszą być tylko hobby dla dziecka, ponieważ wykorzystania tych umiejętności jest możliwe w toku nauki szkolnej;
- taniec i pantomima oraz inne sposoby ruchowego, cielesnego przekazywania informacji są jednymi z lepszych metod uczenia się poprzez ruch;
- kuglarstwo czyli np. żonglowanie pomoże usprawnić obie półkule mózgowe, jednocześnie podnosząc poziom atrakcyjności działań.

E. INTELIGENCJA LOGICZNO – MATEMATYCZNA

Osoby, u których dominuje inteligencja matematyczno-logiczna, najlepiej rozumieją świat przez ciągi zdarzeń poukładanych w logiczną całość.

Lubią porządek. Precyzyjnie wykonują wszystkie instrukcje, zbierają informacje. Lubią gry i zagadki zmuszające do myślenia. Mają umiejętność logicznego myślenia, szeregowania, dostrzegania przyczyn i skutków, tworzenia hipotez, dostrzegania wzorów. Racjonalnie patrzą na otoczenie.

Jeśli dziecko cechuje się inteligencją matematyczną to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- zapoznanie się ze schematem ułatwi dziecku poznanie i zapamiętanie informacji z danego obszaru, np. schematy zdań w czasach j. angielskiego;

- zadania wymagające liczenia w pamięci dają dziecku pole do zaprezentowania swoich umiejętności rachunkowych;
- tworzenie tabel z usystematyzowanymi informacjami pomoże w stworzeniu schematów w nowopoznanych przez dziecko obszarach wiedzy;
- rozwiązywanie problemów logicznych lub łamigłówek jest okazją dla dziecka do treningu twórczego myślenia;
- analiza przypadku stwarza dziecku możliwość do uczenia się na doświadczeniach innych poprzez zbadanie ich wniosków;
- zadawanie pytań i poszukiwanie na nie odpowiedzi jest polem dla poszerzenia wiedzy i umiejętności dziecka;
- tworzenie zadań do kart dydaktycznych opartych na logicznym schemacie pozwoli dziecku wykazać się swoimi zdolnościami logicznego myślenia;
- ćwiczenia liczbowe sprawiają, że dziecko poprzez praktykę dochodzi do sprawności danych kompetencji w określonym zakresie;
- zaplanowanie harmonogramów, planowanie wycieczek i podróży, prowadzenie budżetu domowego to zadania idealne dla tego dziecka.

F. INTELIGENCJA INTERPERSONALNA

Osoby obdarzone inteligencją społeczną najlepiej rozumieją świat, obserwując go oczyma innych ludzi.

Uczą się przez kontakty z innymi osobami.

Umieją wypracować kompromis, negocjują i potrafią odczuć emocje oraz intencje innych osób.

Jeśli dziecku cechuje się inteligencją interpersonalną to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- uczenie się w grupie – w parach, w większym zespole sprzyja dziecku przy poszerzaniu jego wiedzy i umiejętności;
- nauczanie innych jest metodą dla utrwalenia posiadanych przez dziecko informacji oraz

przetransformowanie ich w taki sposób by były one zrozumiałe dla innych;

- uczestnictwo oraz przewodzenie zabawom i ćwiczeniom integracyjnym oraz treningom interpersonalnym daje pole do zaprezentowania dziecku swoich umiejętności

społecznych;

- prowadzenie szkoleń i bycie trenerem oraz ćwiczenie efektywnej komunikacji to okazje dla dziecka do wykazania się swoimi mocnymi stronami na szerszym forum;

- pełnienie różnych ról w grupie, w tym także kierowanie projektami zespołowymi są odpowiednimi zadaniami dla dziecka;

- organizowanie i bycie na spotkaniach towarzyskich sprawi dziecku wiele satysfakcji i pozwoli się mu odprężyć;

- udzielanie się na rzecz społeczności np. szkolnej daje możliwość dziecku zaistnienia oraz wykazania się swoimi kompetencjami, które są jego mocnymi stronami.

G. INTELIGENCJA INTRAPERSONALNA

Osoby o inteligencji intrapersonalnej najlepiej rozumieją świat, patrząc na niego ze swojego punktu widzenia.

Lubią pracę w samotności, zwykle odnoszą sukcesy i nie potrzebują motywacji zewnętrznej. Potrafią właściwie ocenić własne umiejętności i słabości, chętnie podejmują wyzwania. Ta inteligencja pozwala każdemu wejrzeć w siebie. Inteligencja intrapersonalna w połączeniu z inteligencją interpersonalną pomaga ludziom wybrać najlepszą drogę w życiu.

Jeśli dziecko cechuje się inteligencją intrapersonalną to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- bycie samym z sobą daje dziecku możliwość obserwacji swoich odczuć, emocji i stanów, co pozwala lepiej skupić się na nauce;

- samodzielne poukładanie myśli, zinterpretowanie treści oraz sformułowanie wniosków najpełniej zaprezentuje dla dziecka nowopoznane informacje;

- analiza przypadków, np. czytając biografie czy zapoznawanie się z opisanymi w

beletrystyce postaciami i ich perypetiami stwarza okazję dziecku do skonfrontowania siebie z innymi i uczenia na postawie poznanych doświadczeń innych;

- pisanie dziennika, pamiętnika czy prowadzenie internetowego bloga daje możliwość dziecku podsumowania swoich działań i podzielenia się nimi z innymi ludźmi;
- kreowanie własnego ja poprzez tworzenie swojego opisu, projektowanie osobliwego stylu to sposób, dzięki któremu dziecku akcentuje swoją indywidualność;
- techniki relaksacyjne oraz medytacja pozwalają dziecku na wyciszenie myśli oraz poukładanie w głowie informacji;
- snucie marzeń i planów oraz wyznaczanie sobie celów buduje postawy przedsiębiorcze oraz pomaga dziecku utworzyć i utrzymać schemat działania;
- udział w warsztatach psychologicznych oraz zajęciach z psychoterapii mogą pomóc dziecku przy lepszym zrozumieniu siebie.

H. INTELIGENCJA PRZYRODNICZA

Osoby obdarzone inteligencją środowiskową najlepiej rozumieją świat przez swoje otoczenie.

Dzieci z tą inteligencją lubią pracę i przebywanie na świeżym powietrzu. Ważna jest dla nich przyroda i ekologia, a także zwierzęta. Łatwo zapamiętują gatunki występujące w ich otoczeniu. Często uprawiają ogródki i dbają o rośliny i zwierzęta.

Jeśli dziecko cechuje się inteligencją przyrodniczą to warto w trakcie zajęć pamiętać o tym, że:

- założenie kolekcji jest dla dziecka okazją do stania się ekspertem w wybranej dziedzinie, np. numizmatyki lub filatelistyki;
- podróże i wycieczki krajoznawcze stwarzają możliwości dziecku do poznawania nowych zjawisk przyrodniczo-geograficznych;
- tworzenie zadań do kart dydaktycznych w oparciu o segregację i kategoryzację pojęć pomoże dziecku usystematyzować wiedzę;
- obserwacje świata przyrody, zapisywanie zmian w dzienniczku obserwacji i

analizowanie swoich notatek da dziecku większe korzyści aniżeli czytanie o danych zjawiskach;

- poznawanie i wdrożenie w życie oraz propagowanie nowych metod chroniących świat przed zagrożeniami cywilizacji dla dziecka buduje poczucie satysfakcji i misji, np. oszczędzanie wody;

- przygotowanie przez dziecko trasy wycieczki dla klasy czy grupy znajomych w miejscowości, do której się wybieracie jest możliwością zapoznania się i docenienia różnych miejsc pod kątem zobaczenia ich na żywo;

- symulowanie, jako nauka danych umiejętności, jest bezpieczną formą możliwą do zastosowania w szkole lub domu;

- eksperymenty naukowe to duża szansa na dostarczenie zwiększenie możliwości poznawczych, w których dzięki praktyce dziecko dochodzi do kreowania swojej wiedzy i umiejętności;

- gry terenowe czy zwiady to metody pozwalające na zaprezentowanie umiejętności oraz kompetencji dziecka.

3. System reprezentacji zmysłowej

a. WZROKOWCY

Osoby z dominującym wzrokowym systemem reprezentacji lubią uczyć się poprzez patrzenie lub obserwację pokazu (demonstracje). Preferują naukę z wykorzystaniem pomocy wizualnych np. wykresy, tabele, teksty zorganizowane.

Typowi wzrokowcy nie lubią dużo mówić. A jak mówią to wysoko, głośno, szybko, z gestami na wysokości głowy i wzrokiem często utkwionym ponad głową rozmówcy (przypominam, że myślą obrazami).

Kiedy każe się im patrzeć w oczy - wybijają się i zapominają co mieli powiedzieć. Utrudnia im to koncentrację.

Sposobami na rozwijanie kompetencji oraz poszerzanie wiedzy wzrokowców są:

- korzystanie z organizatorów wizualnych typu mapy mentalne, linie czasu, żeby nauczyć się „obrazów myśli” oraz myślenia w kategoriach procesów i chronologii;
- wspomaganie procesu uczenia się pomocami ikonicznymi typu ilustracje, planery, żeby stworzyć warunki do wzrokowego przyjmowania nowych informacji;
- czytanie tekstów, żeby trenować umiejętność czytania ze zrozumieniem i interpretowania cudzych myśli, brania pod uwagę różnych kontekstów;
- pisanie, żeby robiąc notatki móc naocznie zaprezentowane informacje oraz żeby spisując myśli mieć okazję do usystematyzowania ich wizualnie;
- obserwowanie innych, żeby widzieć jak sobie radzą z danym problemem, jakich metod i rozwiązań używają, aby uczyć się na ich doświadczeniach i praktyce;
- uczestnictwo w pokazach i demonstracjach, żeby zobaczyć na własne oczy pewien wycinek opowiadanej rzeczywistości;
- tworzenie i wypełnianie kart pracy z zadaniami dydaktycznymi, żeby mieć przejrzysty obraz treści do nauczenia.

b. SŁUCHOWCY

Osoby z dominującym audytywnym systemem reprezentacji lubią słuchać innych, choć sami też dużo mówią. Preferują rozmowy, w których sami mogą się swobodnie wypowiadać. Nie korzystają z pokazów, ani demonstracji – wolą ustny instruktaż. Mają problemy z czytaniem map lub wykresów, preferują zapytać kogoś o drogę lub skonsultować z kimś dany problem.

Typowi słuchowcy mówią na średnim poziomie, średnio szybko, wykonują gesty na wysokości barków, wzrok utrzymują na wysokości uszu. W czasie słuchania często przekręcają głowę, nadstawiają uszu. Prośba, aby nie odwracali się w czasie mówienia (robią tak, by nadstawić uszu) - dekoncentruje ich.

Sposobami na rozwijanie kompetencji i poszerzanie wiedzy słuchowców są:

- uczestniczenie w wykładach, żeby poznać określony kontekst, dla wprowadzenia i podsumowania większych partii materiału;
- rozmowy, panele dyskusyjne, żeby mieć okazję doświadczyć różnorodności poglądów i ocen oraz umieć przedstawiać, bronić i korygować własne stanowisko;
- zadanie pytania i próby odpowiedzi na nie, żeby dziwić się i dociekać oraz formułować swoje myśli;
- wypowiedzi ustne na zadane tematy, żeby mieć możliwość przedstawienia swojej pracy w jak najbardziej przystępny dla siebie sposób;
- wystąpienia publiczne, prezentacje na forum, żeby dawać dowód kompetencji mówcy i prelegenta;
- korzystanie z dyktafonu w celu nagrywania, żeby później móc odsłuchiwać ponownie informacje i lepiej móc zapamiętać treści;
- zabawy słowne, typu układanie treści piosenek, wierszyków, rymów, żeby nowopoznane słowa, treści lepiej zapamiętać.

c. KINESTETYCY

Osoby z dominującym kinestetycznym systemem reprezentacji lubią czuć emocje, ruch, zapachy, smaki. Lubią się uczyć poprzez wykonywanie i bezpośrednio zaangażowanie.

Do grupy kinestetyków zaliczamy wspólnie grupy osób preferujących ruch (kinestetyków właściwych) oraz czuciowców - mających doskonałe rozeznanie we własnych i cudzych stanach psychicznych, emocjach i uczuciach. Zaliczamy również osoby o dominujących innych zmysłach: węchowców, smakowców i osoby o niezwykle silnie rozwiniętym zmysle proprioceptywnym (czucie głębokie).

Typowi kinestetycy mówią raczej wolno, niskim głosem, wykonują gesty na wysokości bioder, a wzrok kierują w dół, co umożliwia im skoncentrowanie się na swoich uczuciach.

Sposobami na rozwijanie kompetencji i poszerzanie informacji kinestetyków są:

- stosowanie mimiki i pantomimy, używanie ruchów i gestów, żeby wykorzystać podczas uczenia dynamikę całego ciała oraz by demonstrować fizycznie pojęcia;
- drama, żeby poczuć, przeżyć na własnej skórze dane sytuacje odgrywając rolę, poznając jej dynamikę i strukturę;
- ruszanie się, skakanie na piłę, chodzenie po pokoju podczas powtarzania treści, żeby aktywować ciało do nauki w szkole i w domu;
- konstruowanie modeli przestrzennych oraz wykonywanie doświadczeń, eksperymentów, które angażują ruchowo, żeby móc przeżyć i uczestniczyć w danych zjawiskach;
- majsterkowanie, prace manualne, modelowanie, żeby angażować pracę dłoni w procesie tworzenia lub odtwarzania informacji;
- chodzenie lub skakanie w określonym schemacie, żeby krokami nakreślać wzory chemiczne, szyk zdania, granice państwa lub inny wybrany schemat;
- wyjazdy na wycieczki np. do muzeum, laboratorium, na wystawy artystyczne, itd., żeby zmienić okoliczności i miejsce do nauki;
- zajęcia prowadzone w terenie z dużą liczbą ludzi, np. przeprowadzanie ankiety, robienie wywiadów, organizowanie projektów badawczych, żeby móc być ciągle aktywnym, w ruchu i w ścisłych relacjach z innymi ludźmi.

Baza dydaktyczna:

Kolejnym elementem wspomagającym proces dydaktyczno-wychowawczy jest baza dydaktyczna.

Proponujemy zadbać, by w sali wygospodarować miejsce na dywan lub wykładzinę. Sytuacja taka pozwala dziecku na zaspokajanie ruchu w chwili, gdy jego

organizm tego potrzebuje. Dziecko nie kumuluje w sobie energii, dzięki czemu łatwiej potrafi skoncentrować się na zadaniu, lepiej słyszy i rozumie polecenia.

Sala lekcyjna powinna być przestronna, tak aby uczniowie z nauczycielem mogli swobodnie organizować zabawy, gry rozładowujące napięcie i emocje. Wskazane jest by w każdej sali powstała biblioteczka klasowa. Znalazłyby się tam pozycje pozwalające na samodzielną pracę ucznia, rozwiązywanie zaistniałych problemów i uczące korzystania ze słowników. Proponujemy słowniki ortograficzne, słowniki języka polskiego, wyrazów obcych, encyklopedie zwierząt, roślin, albumy, atlasy, lektury szkolne.

Bardzo ważnym elementem sal jest wygospodarowanie miejsca na kącki zainteresowań. Powinien to być kącik związany z omawianym tematem i przygotowany przez uczniów: przyrody, historii, zwierząt, czasopism itp. W sytuacji, gdy w sali jest mało miejsca zachęcamy do prac w zespołach, grupach. Można zaproponować dzieciom wykonanie gazetek ściennych na brystolach czy kalendarzach. Uczniowie przygotowują w domu materiały na dany temat np. Antarktyda – przy omawianiu lektury, czy rasy psów i wspólnie wykonują plakat. W ten sposób utrwala omówiony materiał i uczą się współpracować w zespole. Dlatego warto zadbać by w sali były tablice korkowe, haczyki do wieszania plakatów, prac dzieci, ważnych informacji.

W procesie kształcenia zintegrowanego nauczyciel ma prawo do elastycznego gospodarowania czasem pracy, przeznaczonego na omawianie poszczególnych treści w ramach jednego bloku tematycznego. Pozwala to na dobieranie środków dostosowanych do potrzeb danego zespołu klasowego. Edukacja szkolna powinna być miejscem, w którym uczeń przeżywa radość i satysfakcję z uzyskanych osiągnięć.

Podział pomocy dydaktycznych

Aby maksymalnie zwiększyć jakość edukacyjno-wychowawczą naszego programu, opracowane zostały pomoce dydaktyczne, które podzielono ze względu na tematy oraz treści. Pomocami dydaktycznymi są scenariusze projektów oraz scenariusze zajęć

rozłożone na trzy lata edukacji wczesnoszkolnej, które zostały przypisane do poszczególnych klas. Rozkład tych scenariuszy jest propozycją, tworzącą komplementarną całość z programem nauczania oraz obudową programu. Wszystkie scenariusze – zarówno scenariusze projektów, jak i scenariusze zajęć zostały umieszczone na platformie edukacyjnej tak, że są łatwo dostępne dla wszystkich nauczycieli. Dodatkowo na końcu tego programu zaprezentowana jest propozycja tematów na każdy dzień zajęć szkolnych z dziećmi na semestr zimowy klasy 1, klasy 2 i klasy 3.

Na podstawie opracowanego rozkładu scenariuszy projektów i zajęć zostało opracowane minimum kompetencji, jakie zakładane są do osiągnięcia na zakończenie każdego roku nauki w trakcie edukacji wczesnoszkolnej. Musimy zaznaczyć jednakże, że opracowane w tym podziale minimum kompetencyjne może się różnić u każdego poszczególnego dziecka. Jako twórcy programu zakładamy, że każdy nauczyciel stworzy dzieciom warunki do wykonania testów, które są upowszechnione na platformie edukacyjnej. Wyniki tych testów pozwolą nauczycielom uwzględniać opisy wstępnej diagnozy, co ma na celu ocenę potencjału dziecka i może pomóc stworzyć indywidualny, zespołowy, grupowy lub klasowy plan efektów. Taki autorski plan powinien zaspokoić realne potrzeby uczennic i/lub uczniów.

Obudowa programu

Proponujemy korzystanie z ogólnodostępnych pakietów edukacyjnych wpisanych na listę podręczników Ministerstwa Edukacji Narodowej. Jako uzupełnienie oraz pewną alternatywę proponujemy korzystanie z platformy edukacyjnej pozwalającej na realizację postawy programowej, a jednocześnie rozwijanie u dzieci postaw przedsiębiorczych. Dzięki specyficznej konstrukcji platformy oraz programowi komputerowemu uczniowie mają szansę na indywidualne rozwijanie swoich umiejętności pod kontrolą nauczyciela. Gracz, wybierając się w różne podróże po naszym kraju, poznaje jego osobliwości. Gracz rozwiązuje zadania w formie gier interaktywnych, dzięki czemu zbiera środki na

podróżowanie, ale po drodze musi podejmować decyzje wobec sprzedaży tych środków na różnych giełdach.

W obudowie dydaktycznej zawiera się: program komputerowy, w której zamieszczone są w atrakcyjnej formie dla uczniów interaktywne ćwiczenia pozwalające na realizację podstawy programowej. Ponieważ w podstawie programowej kształcenia ogólnego I etapu edukacyjnego zapisano, iż każde dziecko uczy się na miarę swoich możliwości, oprogramowanie pozwala dzieciom na wykonywanie zadań i ćwiczeń zgodnie z ich możliwościami, dając szansę na przyrost w różnym tempie i stopniu w każdej z edukacji. Ćwiczenia interaktywne w programie w formie krzyżówek, układanek, rebusów, quizów, będące obudową dydaktyczną wypełniającą grę giełdową pozwala do wykonania zadań dotyczących rozwijania motoryki małej, co dzięki pracy na tabletach, pozwoliło wprowadzić panel z liniaturą, aby uczniowie mogli wykonywać tradycyjne szlaczki, wzory literopodobne oraz powtarzanie graficznego symbolu nowopoznanej litery.

Obudowa dydaktyczna, tj. program komputerowy – czyli gra giełdowa będzie możliwy do uruchomienia na wielu urządzeniach. Dzięki dostępności w trakcie zajęć w szkole tabletów oraz multitablety w sali nauczyciel może zaplanować zarówno pracę ogólnoklasową, jak i indywidualną. A dzięki dostępności bez przeszkód technologicznych do oprogramowania poprzez wejście na platformę edukacyjną, rodzice mają możliwość zapoznania się z obudową w trakcie zabawy swojego dziecka w domu np. na domowym komputerze lub smartfonie czy tablecie z dostępem do internetu.

Program daje możliwość posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, co pozwala uczniom nabywanie nowych umiejętności w formie zabawy (gry giełdowej), zaś nauczycielom stwarza okazję podniesienie wykorzystania TIK w sposób przedsiębiorczy w ramach pracy na zajęciach metodą projektową – kiedy uczniowie i nauczyciel „na gorąco” wyszukuje informacji dzięki cyfrowym sprzętom, tj. multitablety oraz tablety. By zdyskontować pracę przy komputerach czy tabletach oraz statyczne siedzenie przy ławkach zaproponowaliśmy wprowadzenie do pracy z dziećmi piłek terapeutycznych w trzech wymiarach w zależności od wzrostu dziecka.

Piłki terapeutyczne

Proponujemy zamianę krzesełek dla dzieci na piłki terapeutyczne. Sytuacja taka pozwala dziecku na zaspokajanie ruchu w chwili, gdy jego organizm tego potrzebuje. Dziecko nie kumuluje w sobie energii, dzięki czemu łatwiej potrafi skoncentrować się na zadaniu, lepiej słyszy i rozumie polecenia. Siedząc na piłce przez cały czas, każde dziecko utrzymuje prawidłową postawę ciała.

Program nauczania poprzez wprowadzenie piłek terapeutycznych ma na celu przede wszystkim:

- rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej dzieci i integracji sensorycznej, która ułatwia naukę mówienia, pisanie, koncentracji i uwagi
- świadome rozwijanie poczucia ciała w przestrzeni (kształcenie propriocepcji)
- rozwijanie umiejętności koncentracji, uwagi, skupienia
- uzewnętrznianie w naturalny sposób potrzeby ruchu
- tworzenie sytuacji dydaktycznych kojarzonych z przyjemnością i radością każdego dziecka
- motywowanie dziecka do pracy
- utrzymywanie prawidłowej postawy ciała

Zgodnie z najnowszymi trendami dotyczącymi uczenia się (M. Żylińska, C. Hannaford) wynika, iż ruch zakotwicza myśl. Edukacja zdrowotna wynikająca wprost z podstawy programowej kształcenia ogólnego wymusza organizowanie zajęć dzieciom tak, aby ruch był wszechobecny. Ze względu na specyfikę pracy na I etapie edukacyjnym program nauczania wraz z jego obudową powinien uwzględniać wszystkie edukacje, w tym, także zdrowotną. Opinie lekarza ortopedy oraz neurologa jednoznacznie wskazują, że dzieci które pracują w szkole siedząc na piłkach, łatwiej się koncentrują, rozwijają szybciej

narząd artykulacyjny odpowiadający za wypowiedzianie się i budowanie wypowiedzi. Ośrodek odpowiadający za rozwój mowy w mózgu zlokalizowany jest blisko ośrodka ruchu, stąd tak duże znaczenie ma fakt, by dzieci podczas wypowiedziania mogły się naturalnie poruszać. Biorąc pod uwagę wprowadzenie technologii komunikacyjno-informacyjnej wymuszającej często pracę przy stolikach, należy zrównoważyć potrzeby dziecka – zarówno ruchowe, jak i intelektualne, których efektywność jest zależna od siebie.

W podstawie programowej poruszana jest także treść dotycząca dbania o prawidłową postawę. Dzieci siedząc na krzesłach tradycyjnych przeważnie się garbią, nierzadko bujają, co stanowi zagrożenie dla ich zdrowia i rozwoju. Stąd, by zaspokoić potrzeby dziecka sześciolatniego (ale też siedmio, ośmio i dziewięcioletniego!) we wszystkich sferach jego rozwoju, naszym zdaniem wprowadzenie piłek terapeutycznych jest niezbędne. W innym przypadku skupimy się jedynie na rozwoju intelektualnym kosztem sfery ruchowej.

Wpływ stresu na działanie:

Stres stanowi bardzo dużą barierę podczas uczenia się. Nasz mózg składa się z trzech warstw, gdzie każda z nich odpowiada za inne funkcje:

1. kora mózgowa – wyższe procesy psychiczne
2. mózg środkowy – pamięć, emocje
3. mózg gadzi (pień mózgu) – przeżycie

Przypomnijmy sobie noc, podczas której spałaś na boku przygniatając rękę. Krew przestała w niej krążyć i kiedy się obudziłaś miałaś wrażenie, że ręka nie należy do ciebie, jest o wiele cięższa niż zawsze, nie można ruszać palcami. Jest do niczego niepotrzebna. W stresie mózg przydaje nam tak samo, jak zdrętwiała ręka. Gdy przychodzi sytuacja stresująca, krew w mózgu zaczyna spływać z wierzchnich warstw do pnia mózgu. Z zewnętrznej warstwy krew spłynie najszybciej, co oznacza, że najpierw przestajemy się uczyć, rozumieć. Następnie nie jesteśmy w stanie sobie przypomnieć ważnych i

oczywistych informacji i nie panujemy nad emocjami. W najgorszym przypadku nastawiamy się na walkę lub ucieczkę. W żadnym jednak przypadku nie osiągniemy sukcesu.

Nauka na każdym etapie powinna kojarzyć się przyjemnością, mile spędzonym czasem, uśmiechem i radością. Ktoś może powiedzieć: To nie jest zabawa, tu trzeba pracować, ale czy to nie Thomas Edison powiedział: *„Nie przepracowałem ani jednego dnia w swoim życiu. Wszystko, co robiłem, to była przyjemność”*. I niezaprzeczalnie osiągnął niesamowity sukces, ułatwił życie całej ludzkości. Wnioskuje więc, że można połączyć przyjemne z pożytecznym. Trzeba tylko chcieć.

Współpraca z rodzicami:

Praca z dzieckiem nie może kończyć się w przedszkolu. Należy zadbać o to, by rodzice w domu w takim samym stopniu oddziaływali na zachowanie dzieci. W związku z tym nauczyciel powinien zadbać nie tylko o dobre relacje z dziećmi, ale również z ich rodzicami.

Pedagogizacja rodziców musi być prowadzona z dużym taktem. Mamy bowiem do czynienia z osobami dorosłymi posiadającymi swój bagaż życiowych doświadczeń. Poza tym należy pamiętać, że każdy człowiek pragnie, by go szanowano. Kiedy rodzice po raz pierwszy przychodzą na spotkanie, mogą czuć się niepewnie. Może to być dla nich nowa sytuacja i zadaniem nauczyciela jest stworzyć taką atmosferę, by zechcieli z nim współpracować, by poczuli, że dobro ich dziecka jest dla nich tak samo ważne, jak dla nauczyciela. Rodzina i placówka edukacyjna stanowią dwa podstawowe środowiska wychowawcze mające decydujący wpływ na wszechstronny rozwój małego dziecka. **M. Łobocki** w Poradniku wychowawcy klasy pisze: Aby współpraca była owocna, konieczne jest przestrzeganie zasad:

- zasada partnerstwa (równe prawa i obowiązki)
- zasada wielostronnego przepływu informacji

- zasada jedności oddziaływań
- zasada pozytywnej motywacji.

Połączenie wysiłków nauczyciela i rodziców jest najlepszą drogą do osiągnięcia sukcesów przez dzieci.

Ocenianie:

Oceniając postępy dziecka powinniśmy wziąć pod uwagę ich możliwości rozwojowe. Wiek 6-9 lat to moment tworzenia bazy do dalszego poznawania świata na wyższych etapach edukacyjnych. W procesie oceniania ucznia nie powinniśmy skupiać się tylko na wytworach jego pracy. Należy uwzględniać jego rozwój społeczny, psychiczny i emocjonalny. Zdarza się, że uczniowie stawiają znak równości pomiędzy otrzymaną oceną a poczuciem własnej wartości. W sytuacji, gdy uczeń otrzymuje niskie oceny jego poczucie wartości drastycznie zmniejsza się. W momencie, gdy taka sytuacja powtarza się uczeń traci motywację do nauki. Jest też odwrotnie. Uczeń otrzymujący systematycznie wysokie oceny buduje obraz siebie jako mądrego, wartościowego człowieka. Dlatego tak ważną rolę sprawia umiejętna ocena, by uczeń nie uważał, że jest tyle wart jaką ocenę osiągnął w szkole. Nie można dopuścić, by uczniowie uczyli się tylko dla natychmiastowych, konkretnych zysków w postaci dobrych oceny, czy też aby nie traktowali oceny jako wyścigu z innymi uczniami i zwycięstwa nad kolegami.

W związku z powyższym trzeba zadbać przede wszystkim o budzenie w dziecku zainteresowania zdobywaniem informacji i nowych umiejętności. Należy promować indywidualne predyspozycje, kompetencje uczniów tak, aby rozwijać ich wrodzone zdolności.

Podczas oceniania należy uwypuklać w pracach uczniów elementy, które zostały wykonane poprawnie. Innymi słowy powinniśmy przy każdej okazji motywować i wzmacniać dziecko w jego działaniach. Budować wiarę w swoje możliwości. W takich warunkach w zespole klasowym zniknie zła rywalizacja, a powstanie wspólne dążenie

do uzyskania jak najlepszych efektów. Rozbudzi się wzajemna pomoc, przyjazna rozwiązywanie problemów i współpraca.

Ocenianie to ciągły proces. Trwa na bieżąco w klasie, podczas różnych aktywności. Nauczyciel wspomagając działalność ucznia może oceniać i nagradzać umiejętność wykonywania i podejmowania zadań, samodzielność, wytrwałość, systematyczność, wysiłek, chęci do pracy, współdziałanie w grupie. Ostateczny wynik nie musi być idealny. Ważny jest wkład pracy i nastawienie do wykonywanych, zdobywanych sprawności. „Ideały są w muzeum” i o tym trzeba pamiętać podczas oceny ucznia.

Sylwetka ucznia kończącego trzecią klasę

Dziecko po klasie trzeciej orientuje się w najbliższym otoczeniu. Wykazuje się aktywnością i chęcią poznawania świata, zadawania pytań i szukania na nie odpowiedzi. Wykorzystuje zdobytą wiedzę w życiu codziennym.

W kontaktach z innymi wykazuje się wysoką kulturą osobistą, stosuje podstawowe zasady komunikacji społecznej. Swobodnie nawiązuje kontakty z rówieśnikami i chętnie współpracuje z nimi w celu rozwiązania problemu. Charakteryzuje go konstruktywne myślenie, asertywność i empatia. Wyraża swoje myśli z szacunkiem do drugiej osoby.

Respektuje określone zasady, przyjmuje uwagi i sugestie dotyczące popełnionego błędu. Uczeń po klasie trzeciej jest ciekawy świata. Potrafi korzystać z różnych źródeł wiedzy. Dokonuje analizy i wyciąga wnioski z doświadczeń własnych i innych. Potrafi wziąć na siebie odpowiedzialność za popełnione błędy. Przewiduje konsekwencje nieprzemyślanych czynów. Ostrzega innych o ryzyku niebezpiecznych działań.

Respektuje zasady bezpieczeństwa i inne regulaminy. Stara się o nich pamiętać i respektować je. Potrafi określić, które zachowania są dobre. Uczeń po klasie trzeciej jest życzliwy i rozważny, asertywny i empatyczny. Chętnie służy innym swoją pomocą. Jest otwarty na wiedzę.

BIBLIOGRAFIA

- G. Dryden, J. Vos – Rewolucja w uczeniu, Wydawnictwo ZYSK i S-ka, Poznań 2003
- C. Hannaford – Zmyślne ruchy, które doskonalą umysł, Wyd. Medyk, Warszawa, 2004
- C. Hannaford – Profil dominujący, Wydawnictwo: International NeuroKinesiology Institute, Warszawa, 2003
- D. Goleman – Inteligencja emocjonalna, Media Rodzina, Poznań, 1997
- B. Lucas – Twój umysł stać na więcej, Rebis, Poznań 2005
- M. Łukasiewicz – Mistrzostwo, Rebis, Poznań 2005
- S. Guz – Metoda Montessori w Przedszkolu i szkole, UMCS, Lublin 2006
- Martin V.Covington, Karen Manheim Teel – Motywacja do nauki
- Sabina Guz – Metoda Montessori w Przedszkolu i szkole – Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006
- Wygotski L. S. (1971). Problem nauczania i rozwoju umysłowego w wieku szkolnym.
- Żylińska M. (2013). Neurodydaktyka. Nauczania i uczenie się przyjasne mózgowi; Wyd. Naukowe UMK, Toruń.

LEKTURY

H.Ch. Andersen – Baśnie (wybór);

Władysław Bełza – Katechizm polskiego dziecka;

Jan Brzechwa – Akademia Pana Kleksa, wiersze wybrane;

Wanda Chotomska – Legendy polskie;

Maria Konopnicka – O krasnoludkach i sierotce Marysi (fragmenty);

Hugh Lofting – Doktor Dolittle i jego zwierzęta;

Astrid Lindgren – Dzieci z Bullerbyn;

Kornel Makuszyński – 120 przygód Koziołka Matołka (księga I);

Alan Aleksander Milne – Kubaś Puchatek;

ks. Jan Twardowski – Patyki i patyczki;

Julian Tuwim- wiersze dla dzieci: Lokomotywa, Słoń Trąbalski, i inne;

inne wybrane utwory klasycznej literatury dziecięcej polskiej i światowej.

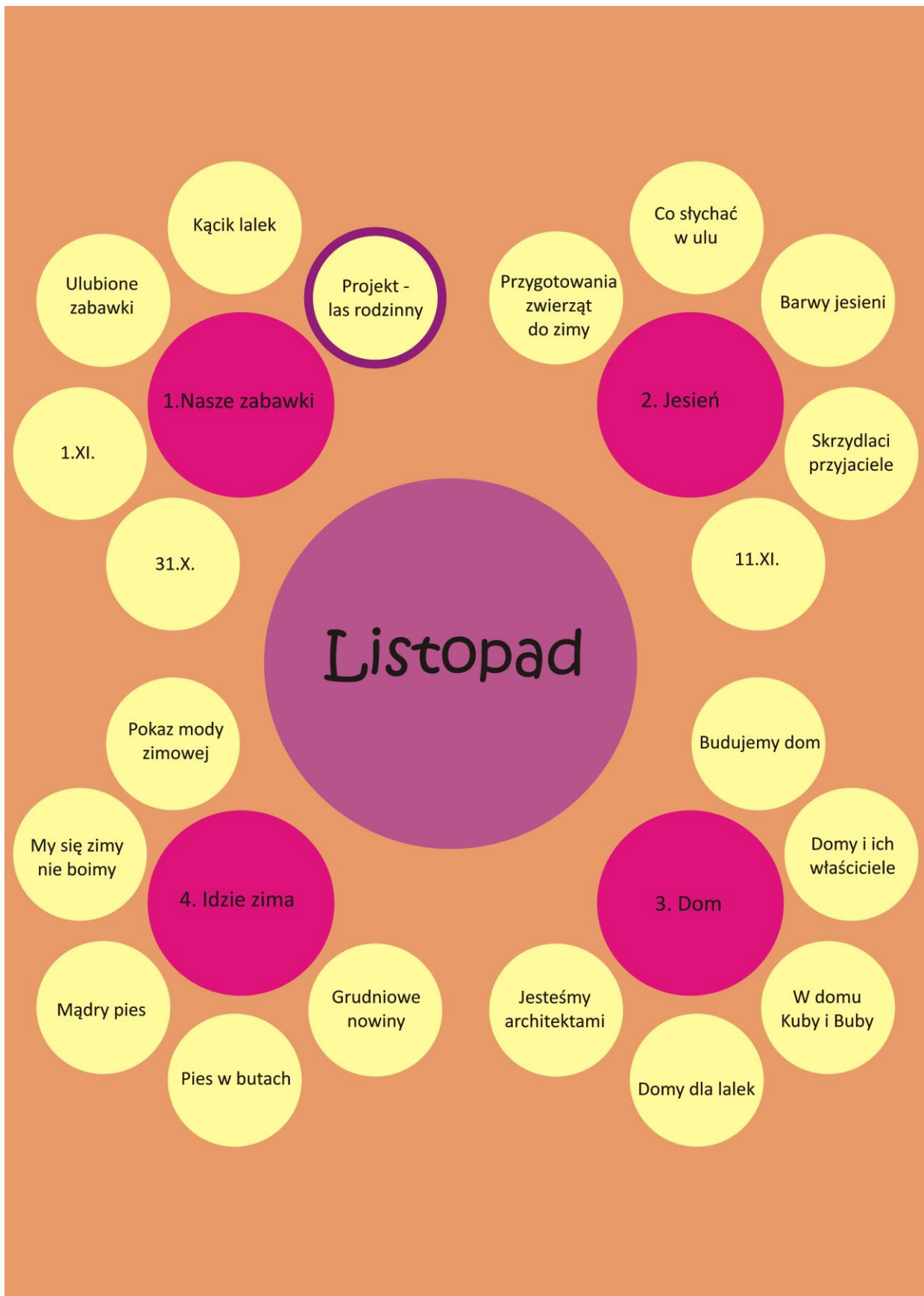
PRZYKŁADOWY ROZKŁAD MATERIAŁU DLA POSZCZEGÓLNYCH KLAS

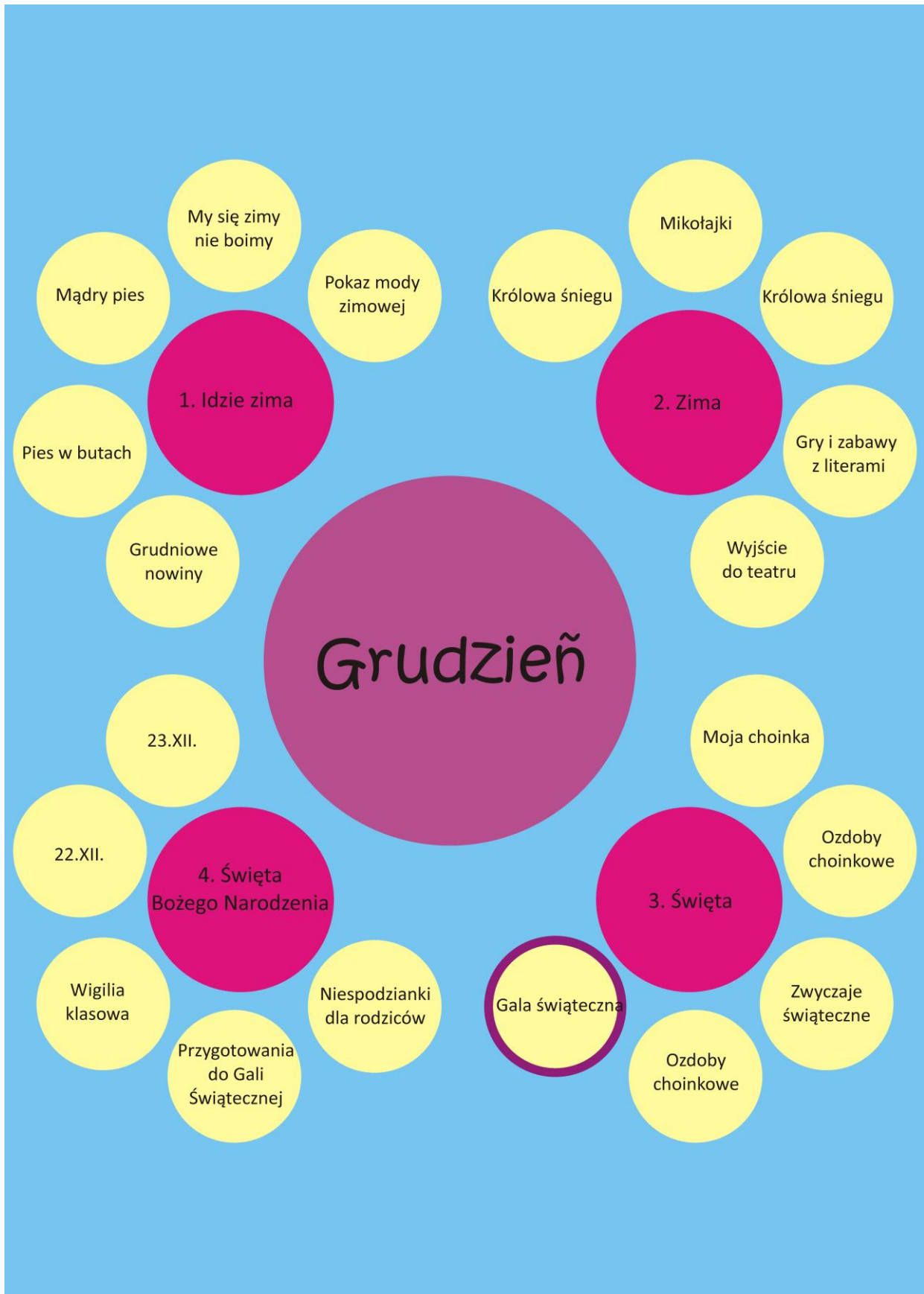
KLASA 1

Strona | 70

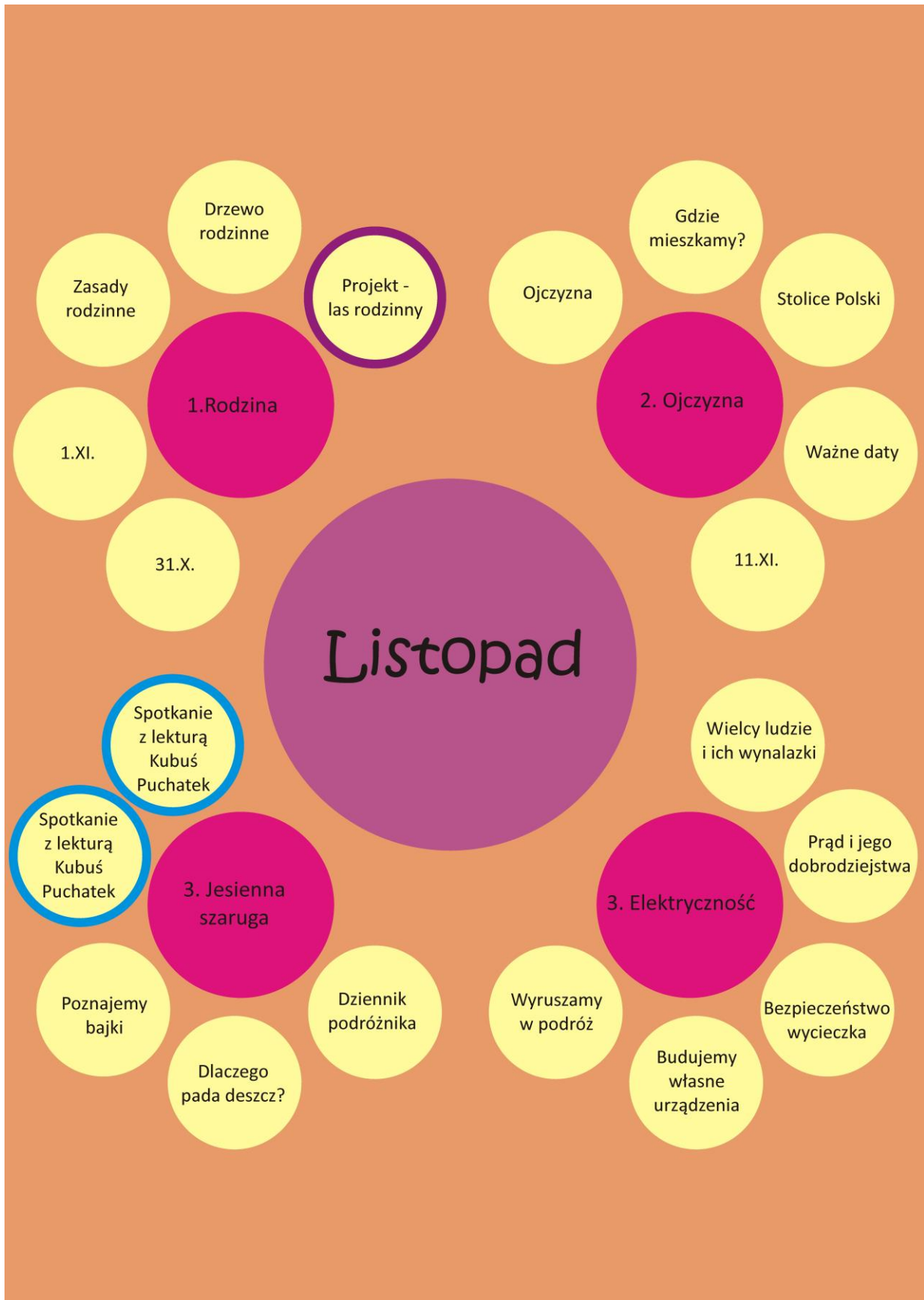

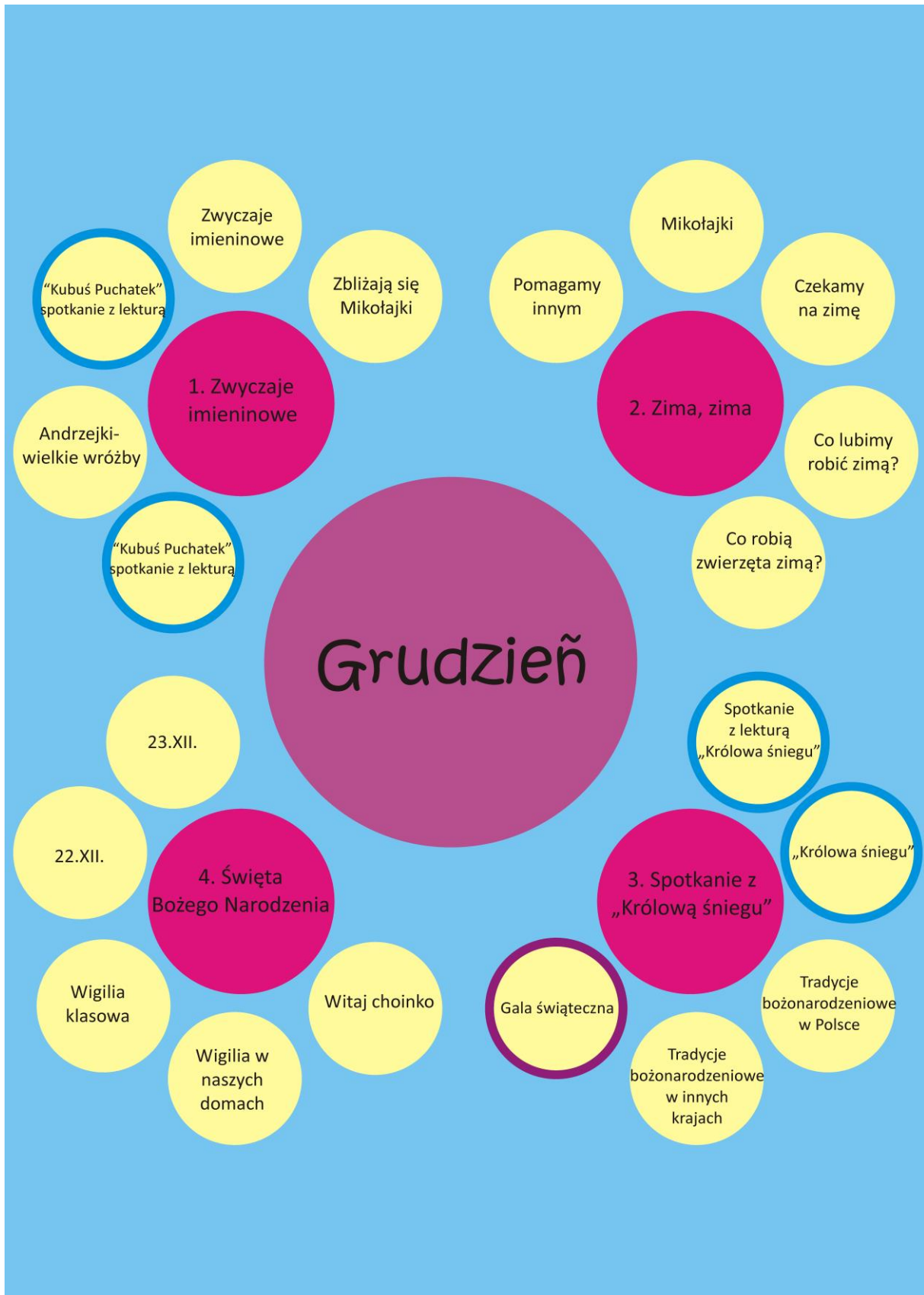

KLASA 2

KLASA 3

